

Jämtlands läns landsting
Årsredovisning
2009

INNEHÅLL

Styrelsens ordförande har ordet	3
Landstingsdirektören har ordet.....	4
Jämtlands Läns Landsting – vision och verksamhetsidé.....	5
Fakta om Landstinget	6
God folkhälsa	9
God vård	11
Smittskyddet – massvaccination vid pandemihot	17
Systematiskt utvecklingsarbete	18
Köpt vård – riks- och regionvård.....	19
Läkemedel	20
Regional utveckling	21
Ekonomi – utfall och analys.....	24
Medarbetare	31
Miljöarbetet i landstinget.....	35
Framtiden	37
Landstingets engagemang i bolag och stiftelser	39
Räkenskaper	46
Resultaträkning	46
Balansräkning	47
Kassaflödesanalys	48
Note.....	49
Ordlista/begreppsförklaringar	58

Styrelsens ordförande har ordet

Vad har varit viktigast för landstinget under 2009?

– Jag vill framhålla två saker:

- Det ena är tillgängligheten till vård, som vi började jobba med för flera år sedan som en gemensam utmaning. Det arbetet har accelererat under 2009 när tillgängligheten blev oerhört mycket bättre för medborgare som behövde komma till undersökning eller behandling. Det har varit ett långsiktigt arbete som givit goda resultat.
- Det andra är resultatet av omställningsarbetet där vi under förra året gemensamt arbetade fram vad vi ska satsa extra på inom vården, de så kallade inprioriteringarna. Där har vi kunnat lyfta fram de tysta människornas behov – bland annat ökade resurser till psykiatri och vuxenhabiliteringen. Det har varit ett tufft arbete på många sätt, men det har givit resultat i rätt riktning.

Är du nöjd med det som åstadkommits?

– Jag är nöjd med personalens insatser. De har jobbat stenhårt för att få ner väntetiderna och på att utveckla vården.

– Det finns också anledning att vara nöjd med att landstinget kunnat bibehålla bra vård trots att 2009 var det värsta krisåret på väldigt många år. Men naturligtvis måste ekonomin komma i balans och vi måste hålla i pengarna ännu bättre.

– Bortsett från god vård har vi också kunnat erbjuda god kultur, inte bara inne i centralorten Östersund utan framförallt ute i länet. Detta har man åstadkommit trots minskade resurser och det är viktiga bitar för att människor ska trivas, bo kvar och betala skatt till vården.

Vad händer under 2010?

– Fortsatt satsning på tillgänglighet till vården, framförallt i glesbygd.

– Landstinget måste också vara med och sätta fart på den regionala utvecklingen tillsammans med kommunerna och andra aktörer. Det kan vi göra genom att arbeta för ett Kommunalt samverkansorgan. Tanken med ett sådant är att göra länet mer attraktivt, få folk att stanna kvar här och ännu hellre flytta hit, kanske starta egna företag, betala skatt och på så sätt bidra till vården. Att utveckla regionen är ett viktigt led i att förbättra ekonomin för landstinget och tryggheten i länet.

Robert Uitto

FOTO: TINA STAFRÉN

Landstingsdirektören har ordet

Vad har varit viktigast för landstinget under 2009?

– Vi har som vanligt gjort väldigt mycket men det är några saker jag vill poängtera lite extra:

- Den ökade tillgängligheten till vården. Ingen trodde från början på att vi skulle klara de krav som överenskommelsen mellan Socialstyrelsen och SKL ställde på oss.
- Massvaccineringen och pandemiplanering kom i fokus. Vi fick snabbt ställa om siktet och personalen gjorde ett jättejobb vid sidan av den ordinarie verksamheten.
- Omställningsarbetet. Vi har jobbat med öppna prioriteringar för första gången. Tillsammans har tjänstemän, verksamhetsområdeschefer och politiker kommit överens om vad vi ska sluta göra och vilka nya verksamheter vi i stället kan börja med.
- Arbetet med patientsäkerheten har varit framgångsrikt och framförallt de vårdrelaterade infektionerna som har minskat kraftigt.
- Hälsovalet – en reform där vi mejslat fram en modell som vi hoppas ska passa vårt län.
- Sjukskrivningstalen som minskade stort i länet och som vi blev belönade för.

Är du nöjd med det som åstadkommits?

– Ja, att vi klarade att göra vården mer tillgänglig var fantastiskt roligt. Hårt och idogt arbete i kombination med regelbundna mätningar gav verkligen resultat. Vi klarade också av att minska sjukskrivningstalen och förbättra rehabiliteringen av sjukskrivna patienter. Det är väldigt viktigt ur ett länsperspektiv.

– Från omställningsarbetet har vi lärt oss väldigt mycket. Förståelsen mellan olika grupper av medarbetare har djupnat genom arbetet med öppna prioriteringar. Vi har jobbat med olika typer av effektiviseringar. Vi fick en viss fördröjning av de förväntade

ekonomiska effekterna och de kommer att få fullt genomslag under 2010. Den ekonomiska kostnadsutvecklingen bromsades upp i slutet av året vilket var mycket väsentligt.

Vad händer under 2010?

– Omställningsarbetet fortsätter och ska skapa förutsättningar för en sund ekonomi och kostnadskontroll i framtiden. Vi ska också satsa på ännu bättre tillgänglighet för våra medborgare.

– Det blir naturligtvis också spännande att se om och hur ett kommunalt samverkansorgan utvecklas. Det är oerhört viktigt att stärka den regionala utvecklingen så att länet blir attraktivt och skattekraften ökar. Då får vi mer pengar till vården.

Karin Strandberg Nöjd

FOTO: TINA STAFRÉN

Jämtlands Läns Landsting – vision och verksamhetsidé

Vision: »God hälsa och positiv livsmiljö för alla i Jämtlands län«

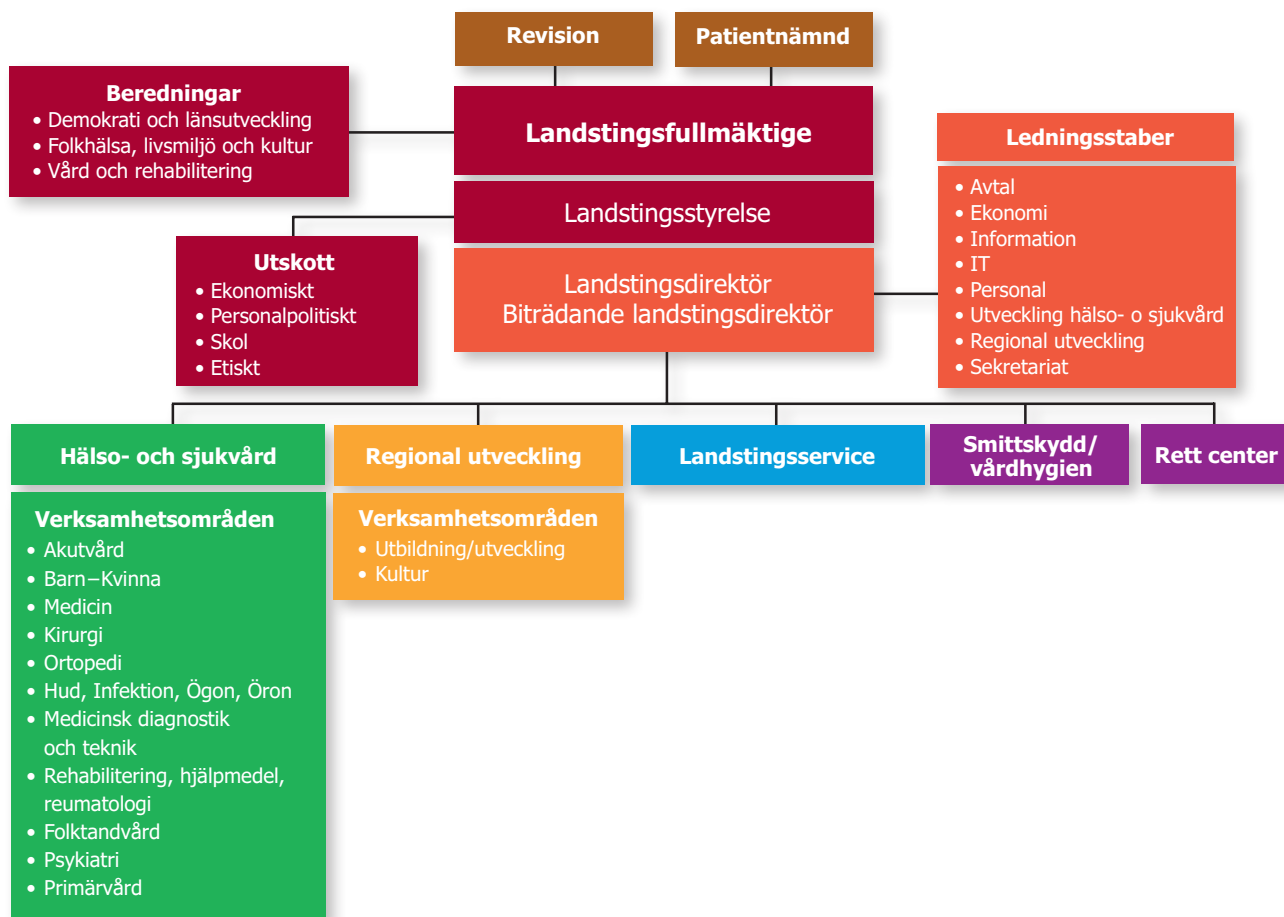
Så lyder Jämtlands läns landstings vision. Alla människor i Jämtlands län – oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder – ska ha god hälsa och kunna hålla sig friska längre i ett hälsofrämjande län. De ska också kunna ha ett gott liv i en positiv livsmiljö, utifrån sina olika förutsättningar.

Verksamhetsidé

Hälso- och sjukvård : Jämtlands läns landsting ska tillhandahålla en tillgänglig och god vård som tillfredställer medborgarnas behov av en trygg tillvaro med god livskvalitet genom att ha kvalitet och effektivitet som ledningsstrategi.

Regional utveckling: Jämtlands läns landsting ska, genom att samverka optimalt med andra aktörer aktivt bidra till att de resurser som finns och kan utverkas används effektivt till en hållbar utveckling av regionen.

Organisationsöversikt för Jämtlands läns landsting

Fakta om Landstinget

Det högsta styrande organet är landstingsfullmäktige med sina 55 ledamöter. Den demokratiska politiska verksamheten bedrivs även i landstingsstyrelsen, beredningar och utskott.

Vården är organiserad i tretton verksamhetsområden: Akutvård, Barn/Kvinna, Hud/Infektion/Ögon/Öron, Kirurgi, Medicinsk Diagnostik och Teknik, Medicin, Ortopedi, Psykiatri, Rehabilitering/Hjälpmiddel/Reumatologi, tre inom Primärvård samt Folk tandvård,

Regional utveckling har två verksamhetsområden: Kultur samt Utbildning/Utveckling. Ett annat verksamhetsområde är Landstingsservice.

Inom primärvården finns verksamheter som bedrivs i alternativa driftsformer som medborgarkooperativ och personalkooperativ.

De privata vårdgivarna utgör ett viktigt komplement till den sjukvård som bedrivs i egen regi. De samverkar med landstinget genom avtal eller enligt den tidigare fria etableringsrätten.

Landstinget ingår i två gemensamma nämnder; Gemensam nämnd för upphandling, lagerhållning och distribution av sjukvårdsprodukter med länets

samtliga kommuner samt Gemensamma nämnd för närvård i Frostviken tillsammans med Strömsunds kommun.

En annan typ av samarbetsorgan är de finansiella samordningsförbunden, även kallade finsamförbund. Om deras uppgift säger lagen »Insatserna inom den finansiella samordningen skall avse individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser och skall syfta till att dessa uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete«. Landstinget är medlem i sex finsamförbund: Berg, Bräcke, Strömsund, Åre, Östersund och Samordningsförbundet för Psykiskt Funktionshindrade.

Landstinget äger Landstingsbostäder till 100 procent, är hälftenägare i Länstrafiken och äger 24,5 procent av aktierna i Almi Företagspartner Mitt AB. Till Länstrafiken och Almi ger landstinget ekonomiskt ägartillskott. Landstinget är genom Verksamhetsområde kultur även stor bidragsgivare till Länsbiblioteket och Jämtlands läns museum.

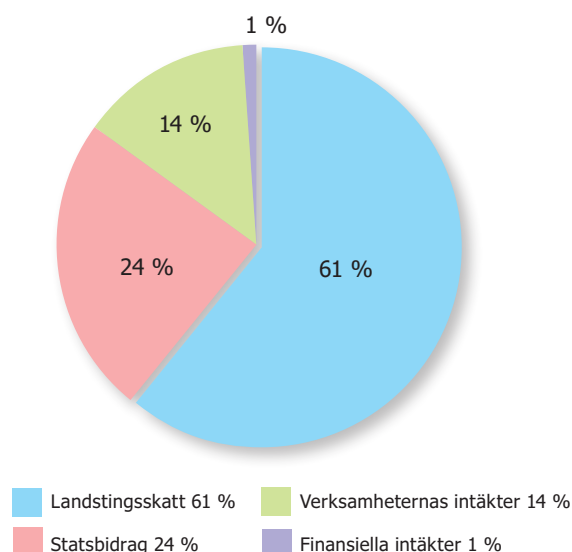
Landstingets revisorer och Patientnämnden har en särställning i organisationen och arbetar på direkt uppdrag av landstingsfullmäktige.

Landstingets ekonomi

Landstinget omsätter ungefär 3,5 miljarder kronor. Tabellen nedan visar verksamhetens omsättning. I verksamhetens siffror ingår interna kostnader.

Verksamhetens kostnader (mkr)	2009
Somatisk vård	1 812
Primärvård	931
Övrig hälso- och sjukvård	357
Psykiatrisk vård	243
Tandvård	155
Utbildning	151
Kultur	99
Trafik och infrastruktur	71
Regional utveckling	70
Politik	24
Summa	3 915

Diagrammet nedan visar var pengarna kommer ifrån.

Geografiskt område

I Jämtlands län bor 1,4 procent av landets invånare (126 666) på 12 procent av landets yta. Länet är över 50 mil långt från norr till söder.

Geografin skapar särskilda förutsättningar för verksamheten avseende bl.a. sjuktransportorganisation och förutsättningar för vård i eller nära hemmet. Som hjälp att hantera de stora avstånden finns:

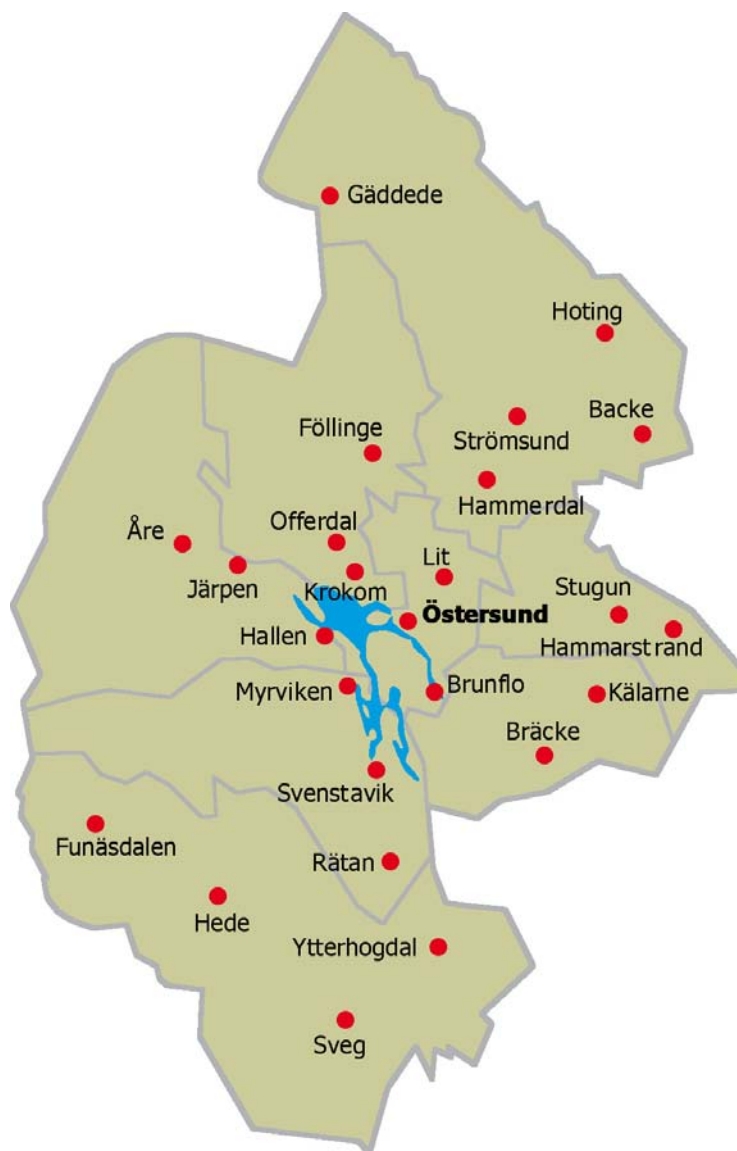
- Sjukvårdsrådgivning – som ger råd om vård dygnet runt på 1177.
- Ambulanshelikopter – som utför cirka 700 uppdrag per år.
- Digital röntgen vid samtliga landstingsdrivna

hälsocentraler som bedriver röntgenverksamhet samt inom tandvården.

- En webbplats – där samtliga hälsocentraler erbjuder interaktiva tjänster, www.jll.se

Hälso- och sjukvård bedrivs vid sjukhuset i Östersund, 26 hälsocentraler, 12 ambulansstationer, 1 ambulanshelikopter, 1 ambuss, 3 distriktsköterskemottagningar, 21 folktandvårdskliniker samt genom 1177 – sjukvårdsrådgivningen,

Regional utveckling bedrivs vid två folkhögskolor, ett naturbruksgymnasium, Jämtlands institut för landsbygdsutveckling (JiLU) samt inom länskulturen.

Nedan visas olika jämförelsetal för landstingets verksamhet under åren 2005–2009

FEM ÅR I SAMMANDRAG	Enhet	2009	2008	2007	2006	2005
Utdebitering landstingsskatt Jämtland	Kr	10,60	10,15	10,15	10,15	10,15
Genomsnittlig landstingsskatt i Sverige	Kr	10,87	10,79	10,84	10,82	10,81
Resultaträkning						
Verksamhetens nettokostnader (intäkter-kostnader-avskrivningar)	Mkr	-3 008,2	-2 931,8	-2 767,0	-2 722,3	-2 665,1
Förändring av verksamhetens nettokostnader	%	2,6	6,0	1,6	2,1	19,0
Kostnadsutveckling	%	3,1	4,9	2,5	3,2	5,5
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	Mkr	2 992,7	2 851,5	2 790,0	2 732,0	2 630,0
Förändring skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	%	4,9	2,2	2,1	3,9	15,2
Förändring finansnetto	Mkr	4,6	-35,2	6,6	-10,4	23,1
Årets resultat	Mkr	-26,7	-95,9	42,5	22,6	-12,0
Årets resultat enligt balanskravet	Mkr	-28,2	-72,2	35,1	36,9	6,5
Verksamhetens nettokostnader, exkl. avskrivningar, i förhållande till skatter och generella statsbidrag	%	97,5	99,6	95,9	96,8	98,5
Avskrivningar – " –	%	3,1	3,2	3,2	2,8	2,9
Finansnetto – " –	%	-0,4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,9
Så länge vi ligger under 100 % har vi ett positivt resultat.	%	100,2	102,2	98,6	99,1	100,5
Resultaträkning per invånare						
Verksamhetens nettokostnader	Kr	23 749	23 104	21 798	21 432	20 980
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	Kr	23 627	22 471	21 979	21 508	20 704
Balansräkningen						
Balansomslutning	Mkr	2 162,3	2 012,3	2 007,2	1 893,6	1 831,4
Eget kapital, exkl. ansvarsförbindelsen	Mkr	828,6	855,3	951,2	908,7	886,0
Bruttoinvestering anläggningstillgångar	Mkr	298,0	414,0	356,0	301,0	274,0
Balansräkning per invånare						
Tillgångar	Kr	17 071	15 858	15 813	14 908	14 417
Eget kapital, exkl. ansvarsförbindelsen	Kr	6 542	6 740	7 493	7 154	6 975
Skulder och avsättningar	Kr	5 987	5 893	4 755	4 431	4 338
Ansvarsförbindelse pensioner	Kr	18 332	17 893	17 634	15 018	13 878
Nyckeltal						
Soliditet enligt blandmodellen	%	38,3	42,5	47,0	48,0	48,0
Soliditet inklusive ansvarsförbindelse	%	-69,1	-67,3	-60,7	-49,5	-47,9
Kassalikviditet	%	0,97	1,00	1,25	1,34	1,30
Balanslikviditet	%	0,99	1,02	1,27	1,38	1,30
Personal						
Personalkostnader exkl. utbet. pensioner	M kr	1 821	1 775	1 692	1 677	1 620
Antal anställda inklusive visstid	Antal	3 951	4 006	3 959	4 032	3 972
Invånare i Jämtland 31 december						
Invånare i Jämtland	Antal	126 666	126 897	126 937	127 020	127 028
Andel jämtar 65 år och äldre	%	20,8	20,4	20,0	19,9	19,8

God folkhälsa

Målvärden 2009	Resultat	Kommentar
Alla hälsocentraler ska erbjuda stöd till livsstilsförändring beträffande alkohol, tobak och kost, samt även erbjuda »Fysisk aktivitet på recept«.	Uppnått	Distriktssköterska kan ge stöd till livsstilsförändring. Alla patienter har tillgång till denna kompetens.
Minst 65 procent av befolkningen som är över 65 år vaccinerar sig mot influensa.	Ej uppnått	Andel influensavaccinerade 2008/2009 var 63 % samt 48 % respektive 68 % för intraprenaderna. Nästa influensavaccination startar vecka 2, 2010.
Minst 95 procent av barnen har vid två års ålder vaccinerats enligt barnhälsovårdens vaccinationsprogram.	Uppnått	Utfall 2008 var 96,8 %. Värden för 2009 är ännu inte tillgängliga men inget tyder på lägre måluppfyllelse. Det finns inget aktivt vaccinationsmotstånd i länet nu.
Andelen kariesfria 19-åringar ska öka.	Uppnått	Målet är minst 17 % kariesfria. På grund av uppdatering av tandvårdssystemet har statistik ännu inte kunnat tas ut men Folk tandvården bedömer att målet är uppfyllt.
Landstinget medverkar i familjecentralerna i alla kommuner.	Uppnått	
Sjukpenningdagarna ska minska med minst 5 % per år. Ohälsotal ska minska med tre dagar per invånare i länet.	Uppnått	Jämtland minskade sjukpenningdagarna med 27,6 %. Ohälsotal sänktes med 4,5 dag från 44,5 dagar år 2008 till 40,0 dagar år 2009.
Klamydiaförekomsten (antal fall per 100 000 invånare och år) minskar varje år.	Ej uppnått	Kontinuerligt arbete sker genom programmet för trygg och säker sexualitet. Dock osäker trend i utvecklingen av antal fall; år 2006 547, år 2007 534, år 2008 502 och år 2009 510.
Antalet tonårsaborter ska vara lägre än år 2007 (antal aborter per 1000 kvinnor i åldersgruppen 15–19 år).	Ej uppnått	2007: 25,4 (halvårsvärde) 2008: 23,8 (halvårsvärde) 2009: 26,7 (halvårsvärde) Helårsvärde från Socialstyrelsen kommer april 2010.

Utveckling av ohälsotal i länet

En ekonomisk ersättning som är direkt kopplad till minskningen av sjukpenningdagar är grunden i den överenskommelse regeringen och SKL hade under 2006–2009.

I Jämtland minskade sjukpenningdagarna med 27,6 procent under år 2009, en siffra som endast överträffades av Värmland. Genom denna minskning fick landstinget 25 miljoner kronor från den statliga sjukskrivningsmiljarden.

Ett annat sätt att mäta de minskande sjukskrivningarna är Försäkringskassans ohälsotal. Ohälsotal är Försäkringskassans mått på frånvarodagar som

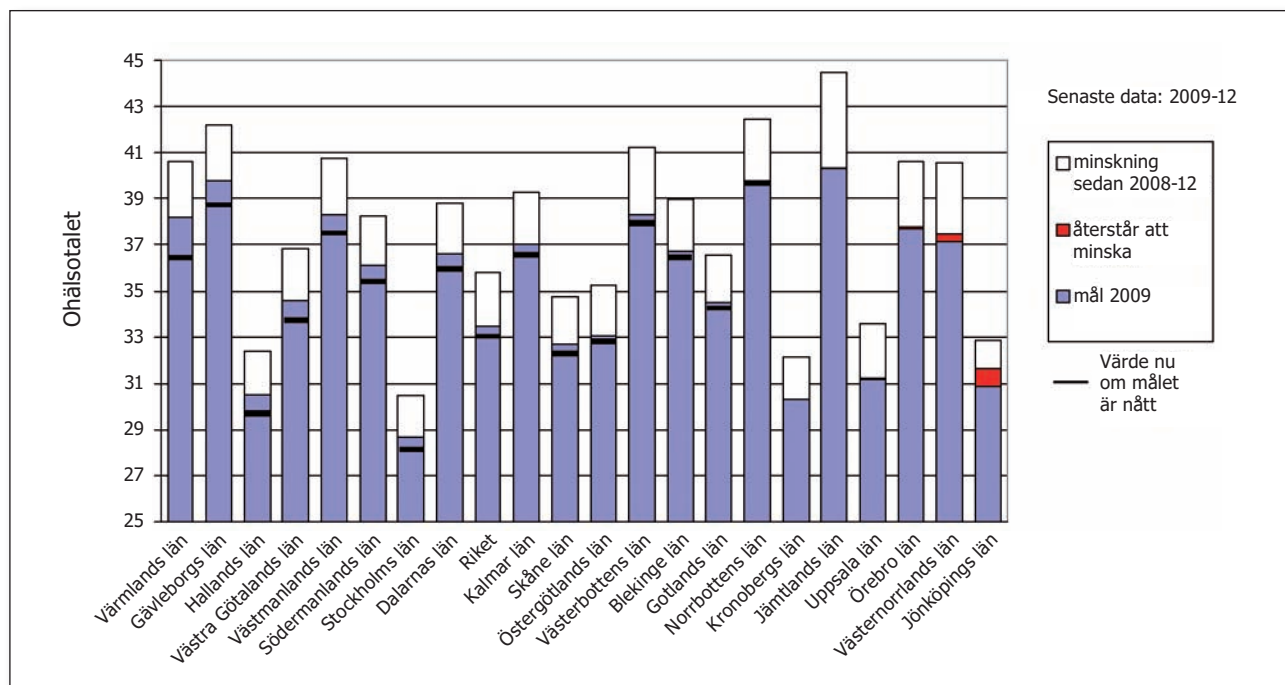
ersätts från sjukförsäkringen under en tolv månadersperiod. För Jämtland sjönk ohälsotalen med 4,5 dagar under år 2009.

Hälso- och sjukvården har tagit ansvar för sjukskrivningarna genom att anpassa sjukskrivningarna efter patientens behov och arbeta mer systematiskt i hela processen kring sjukskrivningarna.

Även om Jämtland nu är ett av de län där sjukskrivningarna minskat mest är antalet och längden fortfarande hög relativt övriga landet och fortsatt arbete är därför viktigt.

På väg mot ohälsotal på 33,5

Länen sorterade efter hur stor del av minsningen som klarats hittills.

Folkhälsa

Varken levnadsvanor/livsstilsfrågor eller självupplevd, personlig hälsa kan speglas genom registeruppgifter och landstinget deltar därför återkommande i befolkningsenkäter. Den senaste genomfördes år 2006.

Rapporten »Öppna jämförelser – folkhälsa«, som SKL publicerade hösten 2009, bygger för Jämtlands del framför allt på uppgifter från 2006. Rapporten visar bland annat på skillnader i levnadsvanor mellan rikets kommuner och landsting/regioner, skillnader mellan kvinnor och män samt skillnader mellan högt och lågt utbildade.

Folkhälsan i länet liksom i riket som helhet förbättras successivt. Gjorda befolkningsundersökningar visar:

- Vissa skillnader i hälsa mellan länsdelarna
- Ojämnt fördelad hälsa mellan könen och mellan sociala/etniska grupper
- God och successivt förbättrad tandhälsa
- Funktionshinderades hälsa är sämre än för befolkningen i övrigt och då särskilt bland kvinnor.

År 2008 hade 94 procent av flickorna och 90 procent av pojkarna i länet behörighet till gymnasieskolan.

Medellivslängd i länet är 82 år för kvinnor och 78 år för män. Inom länet varierar medellivslängden för kvinnor från 80,7 år i Strömsund till 82,8 år i Åre. För män varierar medellivslängden från 76,4 år i Härjedalen till 79,2 år i Krokom.

Hälsopolitisk åtgärdbar dödlighet är ett mått för att mäta dödlighet i sjukdomstillstånd som ska vara möjliga att påverka med folkhälsoinsatser, såsom exempelvis tobaks- och alkoholprevention. För kvinnor har antalet dödsfall under perioden 2004–2007 ökat i Jämtland (38,8) och i riket (34,5) jämfört med tidigare, vilket tillskrivs att fler kvinnor får lungcancer. Män har högre andel dödsfall över tid jämfört med kvinnor både i länet (48,2) och i riket (55,7), beroende på fler dödsfall i motortrafikolyckor vilket även kan vara förknippat med alkohol.

God vård

Målvärden 2009	Resultat	Kommentar
Andelen nöjda patienter får inte vid någon enskild mottagning understiga 95 procent när det gäller bemötande, information och delaktighet i vården.	Uppnått	För helhetsintryck av besöket vid mottagning inom specialiserad somatisk vård är målet uppfyllt. Röntgen, kemlab. och fysiologlab. deltar från 2009 med god måluppfyllelse. Psykiatri och Akutvård har inte genomfört någon mätning. Primärvården deltog i nationell patientenkät med resultat i nivå med riket och något bättre än norrlandstingen.
Vårdgarantins regler kring tillgänglighet för kontakt med vården, besök och behandling ska uppfyllas till 100 procent inom alla berörda verksamheter.	Uppnått	Alla regler följs. Alla verksamheter uppnådde målet för kömiljarden, dvs. att 80 % av patienterna ska erbjudas besök och behandling inom 90 dagar vid planerad specialiserad vård. Många verksamheter uppnådde även 90 %.
Undvikbar slutenvård ska minska såväl för kvinnor som för män – i jämförelse med de värden som redovisades i Öppna jämförelser 2007. Mätetal; antal undvikbara slutenvårdstillfällen per 100 000 invånare 2008.	Ej uppnått	En svag ökning av antalet undvikbara slutenvårdstillfällen både för kvinnor (988/949) och män (1288/1222). Nytt för 2009 är redovisning av civilstånd, där ej gift/registrerad partner har högre andel undvikbara slutenvårdstillfällen.
Antal specialistområden som har nyckelindikatorer, eller andra mått, för uppföljning av medicinska resultat ska öka.	Uppnått	Nio verksamhetsområdens bokslut innehåller uppföljning av medicinska resultat. Tyvärr finns ännu inte lämpliga indikatorer att använda för uppföljning inom alla specialiteter.
I alla bokslut ska redogöras för genomförda jämställdhets- och mångfaldsinsatser.	Uppnått	För indikatorer i Öppna jämförelser, där könsupplade resultat redovisas, granskar verksamhetsområdena om det finns ogrundade skillnader i medicinska resultat mellan män och kvinnor. De skillnader som identifierats har varit förklarbara, såsom ålder vid insjuknande eller få fall som gör analys svår att göra.
Minst femton aktiva deltidstjänster för forskning ska vara tillsatta av landstinget, varav cirka hälften avser forskarutbildning.	Uppnått	Under 2009: 10 doktorandtjänster (forskarutbildning) och 8 forskningstjänster.
Antalet adjungerade lektorat vid Umeå universitets medicinska fakultet ska öka med minst två per år under planperioden 2009-2011 för att säkerställa utbildning av lärare till den regionala läkarutbildningen.	Ej uppnått	Ett adjungerat lektorat i medicin (lungmedicin) är inrättat. Ett andra lektorat är i princip klart. (Sakkunnig bedömning pågår beträffande ett adjungerat lektorat vid Institutionen för kirurgisk och perioperativ vetenskap).
Antalet vårdrelaterade infektioner ska halveras till utgången av år 2009.	Uppnått	Mätningar nov. 2008 och 2009 visar att antalet har halverats, från 13,3 % till 6,1 %.

Tillgänglighet – vårdgaranti och kömiljard

Arbetet med tillgänglighet och vårdgaranti intensifierades under året. Under flera år har verksamhetsområdena jobbat med tillgängligheten på olika sätt men i

*En miljard kronor har avsatts i statsbudgeten för vart och ett av åren 2010, 2011 och 2012 att fördela till de landsting som klarar vissa uppsatta mål. 2009 års kömiljard fördelades befolkningsbaserat till de landsting som per den 30 november 2009 klarade 80 % resp. 90 % tillgänglighet till mottagning och behandling inom 90 dagar, vid lägst 90 % svarsfrekvens.

och med att kömiljarden* utlystes ökade trycket.

En av primärvårdens viktigaste uppgifter är att vara tillgänglig och kunna göra en första bedömning av de medborgare som söker hälso- och sjukvård. Primärvården ska organisera sig så att förutsättningar finns för en första kontakt från medborgarnas sida inom en dag och, om så bedöms motiverat, en kontakt med distriktsläkare inom sju dagar.

Uppdraget att klara vårdgarantins 0:a och 7:a var under 2009 en av primärvårdens viktigaste uppgifter. Vid mätningar vår och höst uppnådde primärvården 89 procent tillgänglighet enligt 7:an.

För att kunna svara upp mot att 0:an ska uppfyllas fullt ut inför primärvården under 2009 och 2010 ett nytt telefonsystem Telia Callguide – VCC. Projektet ska vara avslutat sommaren 2010.

Ett aktivt arbete under året resulterade inom den specialiserade sjukhusvården i kortare väntetider, färre väntande och drygt 14 miljoner kronor extra till landstinget. I stor utsträckning handlade arbetet om körevision inom respektive område samt kvalitets-säkring av statistik. Det är av stor vikt att siffrorna är riktiga och att de personer som står på väntelistorna verkligen ska stå med där.

Exempel på förändrade rutiner är införande av extra mottagnings- och behandlingstider under som-

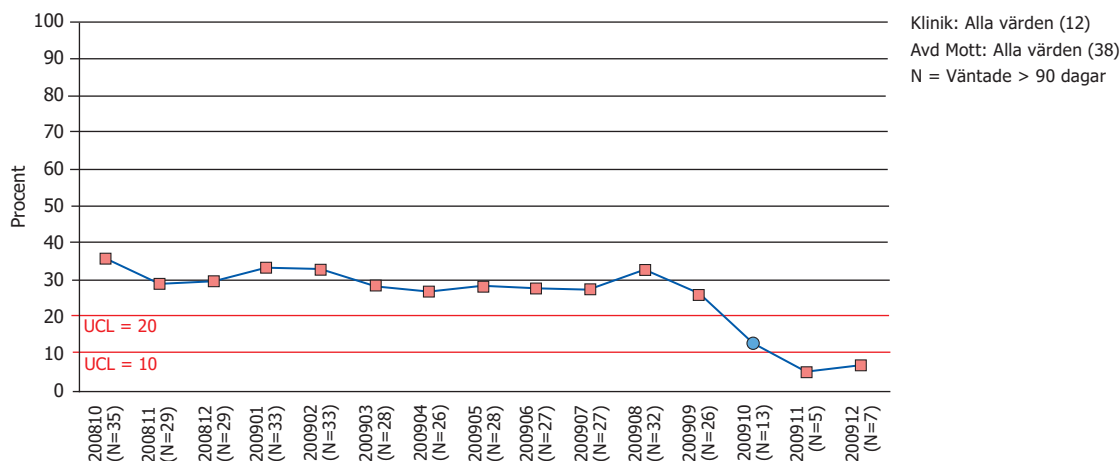
maren och hösten samt att patienter inom viss tidsram kan boka nybesök själv – detta för att minska ombokningar och patienter som uteblir. För behandlingar/åtgärder har fördelning av operationssalar setts över.

Effektivisering av flöden pågår. Extra operationer har köpts in och utförts av andra vårdgivare och extra satsningar på vissa diagnosgrupper har gjorts.

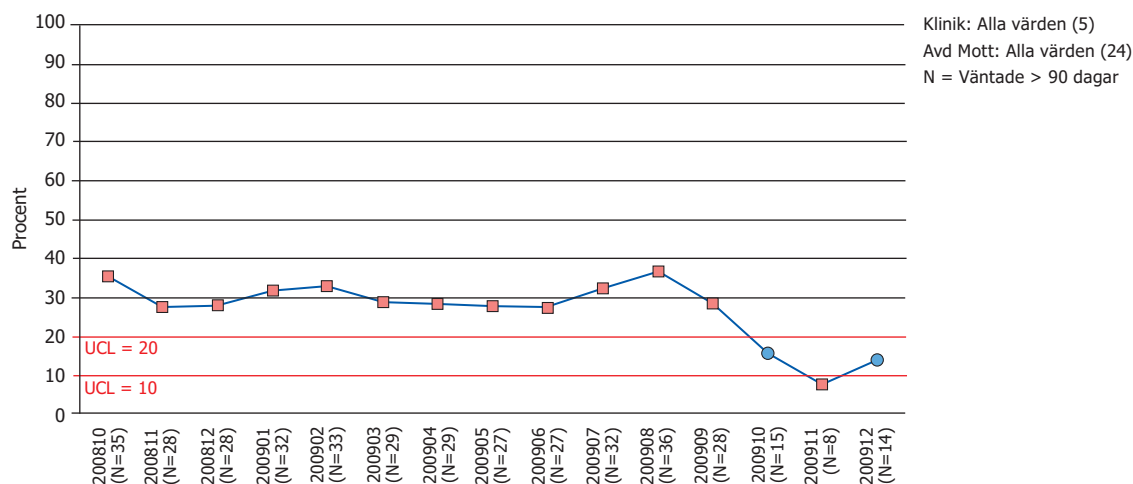
Följsamheten gentemot regelverken och vårdgarantin granskades extra under året, dels av SKL och Socialstyrelsen, dels av Socialdepartementet. JLL klarade alla granskningar utan någon större anmärkning.

Antalet väntande till mottagning och behandling sjönk sakta men stadigt under året. Under sommaren skedde en svag ökning men jämfört med tidigare år var ökningen lägre. JLL passerade per den 30 december 90 procentgränsen och kunde då även ta del av de ytterligare 50 + 50 mkr som avsatts för de landsting som uppnådde 90 procent tillgänglighet.

Andel väntande som väntat mer än 90 dagar till första besök specialistvården

Andel väntande som väntat mer än 90 dagar till behandling

Tillgänglighet – operationsverksamheten

Under året har personalen vid centraloperation, tillsammans med opererande specialiteter, arbetat intensivt med att förbättra utnyttjandet av operationssalarna, den så kallade op-processen. Ambitionen har varit att starta operationerna tidigare på morgonen och att snabba upp bytestiderna mellan operationer i de tio salarna.

Planeringen av operationer är mycket komplex och det är oerhört mycket som ska stämma.

Genom prestigelöst arbete och genom att, i det lilla, pröva förändringar, mäta och förbättra har stora framsteg gjorts.

FOTO: FREDRIK HERRLANDER

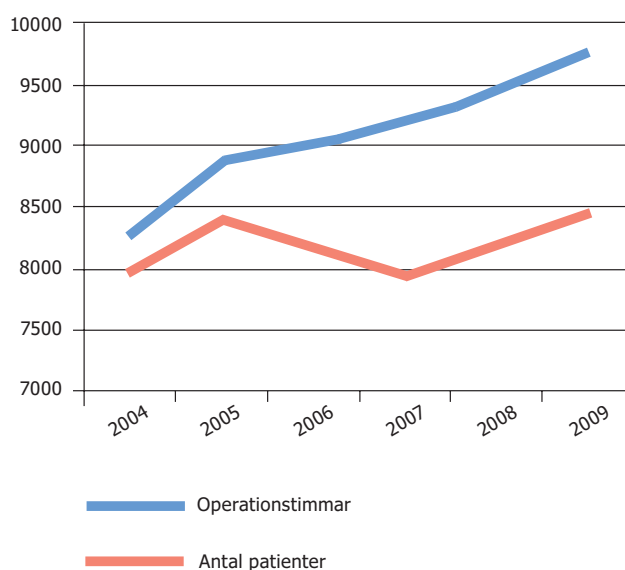
Ett exempel på detta är att man under några veckor genomförde polikliniska handoperationer utanför centraloperation, på ögonmottagningens operationssal, och därmed frigjorde en operationssal för tyngre kirurgi inne på centraloperation. Projektet föll mycket väl ut.

Hela processen har krävt mycket samarbete framförallt med kirurgen, gynekologin, öron och ortopedin och det har varit lärorikt för alla inblandade att arbeta mot samma mål; bättre flyt för opererande kliniker, att klara vårdgarantin och att nyttja centraloperation optimalt.

Operationsprojektet avslutas till sommaren 2010 och under 2010 ska antalet operationstimmar utökas från 9 759 till 10 000 genom fortsatt samarbete och genom att dra nytta av vunna erfarenheter.

Centraloperations ökade produktion framgår av bild nedan.

Antal op-timmar samt antal patienter 2004–2009

Produktionsvolymen inom hälso- och sjukvård

	Utfall 2008	Utfall 2009	Budget 2009	Utfall/budget i %
PRIMÄRVÅRD				
Antal patientbesök				
Läkarbesök*	157 901	147 807	157 000	94 %
Sjuksköterskebesök*	237 705	234 165	231 500	101 %
Övr sjukvårdande behandling*	41 282	40 460	38 100	106 %
Besök psykosociala enheter*	13 583	14 799	13 700	108 %
Korttidsvård Närvårdsavdelning				
Beläggning	72 %	75 %	95 %	
Vård dagar	2 287	2 559	2 200	
*exkl besök per telefon				
SPECIALISERAD VÅRD				
Antal läkarbesök	127 105	127 406	128 836	98,9 %
BarnKvinna	17 858	18 105	18 250	99 %
Hud/Infektion/Ögon/Öron	32 359	30 319	33 550	90 %
Kirurg	20 571	21 504	20 405	105 %
Medicin*	29 475	29 851	29 851	100 %
Ortopedi*	17 551	17 480	17 480	100 %
Psykiatri	5 240	5 629	4 000	141 %
Rehabilitering/Hjälpmedel/Reumatologi	3 937	4 518	5 300	85 %
Antal sjukvårdande behandling	121 095	125 399	125 895	99,6 %
BarnKvinna	28 755	28 749	31 700	91 %
Hud/Infektion/Ögon /Öron	28 296	28 626	29 580	97 %
Kirurg	9 005	11 921	8 550	139 %
Medicin*	11 956	13 157	13 157	100 %
Ortopedi*	3 156	2 908	2 908	100 %
Psykiatri	14 679	17 472	15 000	116 %
Rehabilitering/Hjälpmedel/Reumatologi	25 248	22 566	25 000	90 %
Antal vårddyg	126 550	121 428	121 265	100,1 %
BarnKvinna	15 617	15 067	16 300	92 %
Hud/Infektion/Ögon /Öron	6 745	6 881	6 700	103 %
Kirurg	24 851	24 678	24 600	100 %
Medicin*	33 699	31 311	31 311	100 %
Ortopedi*	15 965	16 354	16 354	100 %
Psykiatri	18 270	17 089	16 000	107 %
Rehabilitering/Hjälpmedel/Reumatologi	9 829	10 048	10 000	100 %
Akutområdet				
Ambulansuppdrag på väg	12 311	11 872	12 000	99 %
Ambulansuppdrag helikopter	880	707	850	83 %
Besök akutmottagningen exkl primärvård	33 894	32 426	37 500	86 %
Operationstimmar vid Centraloperation	9 438	9 759	9 200	106 %
Vårdtimmar	43 290	45 363	44 000	103 %
*Området saknar budget. Budgetvärdet är satt samma som utfall				

Patientsäkerhet

En viktig händelse för landstingets patientsäkerhetsarbete under året var bildandet av ett kompetenscentrum för patientsäkerhet. En av centrets första uppgifter var att ta fram efterfrågade rutiner för avvikelser och anmälningsärenden.

Centret har under året genomfört utbildningar och planerat för att mer systematiskt arbeta förebyggande inom områdena fall, trycksår och undernäring tillsammans med sakkunniga. Arbete har också inletts för att säkra läkemedelshantering i vårdens övergångar.

Det alla verksamheter arbetat mest med under året är vårdrelaterade infektioner. Mätningar har genomförts en gång i månaden på de flesta avdelningar – varje dag på ortopedi. Verksamheterna har följt upp och analyserat sina resultat. Till de vanligaste infektionerna hör urinvägsinfektioner och infektioner där nålar och liknande satts.

Under ett drygt år har vårdrelaterade infektioner nästan halverats, från nästan 16 procent av andelen patienter till drygt 8 procent.

Sänkningen är glädjande men ännu återstår saker att göra. För att få ner siffrorna ytterligare bör verksamheten koncentrera sig på de största problemen, bland annat urinvägsinfektionerna. Dessutom bör

analysen av siffrorna förbättras och mätningarna utökas till att även omfatta primärvården, vilket inte är fallet idag.

Under 2010 påbörjas patientsäkerhetsdialoger med verksamheterna med olika tema exempelvis att följa upp efterlevnad av rutinerna för avvikelser och anmälningsärenden.

Ambitionen är att efterhand skifta synsätt när det gäller patientsäkerhet till att arbeta mer förebyggande enligt den nya lagstiftningen.

Det är viktigt att kunskapen om patientsäkerhet sprids – att det inte blir små öar av kunskap här och där utan att den genomsyrar verksamheten.

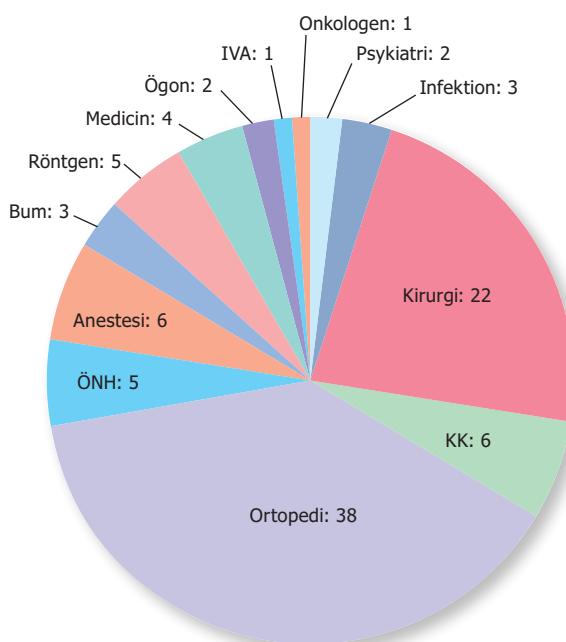
Uppföljning patientsäkerhet

Inom detta avsnitt redovisas antalet ärenden till Patientskaderegleringen (PSR), Lex Maria, samt antal händelseanalyser och avvikelser. Vissa kommentarer till resultat lämnas, utifrån tillgängliga fakta.

PSR

Totalt har 98 ärenden anmälts till PSR under 2009, som landstinget fått kännedom om. År 2008 anmälades 106 ärenden.

Fördelning av PSR-ärenden 2009, antal

Lex Maria-ärenden

Händelser där en patient drabbats av en allvarlig skada eller utsatts för allvarliga risker i hälso- och sjukvården ska anmälas till Socialstyrelsen. Denna regel kallas Lex Maria.

Totalt under året gjordes 28 anmälningar enligt Lex Maria varav 12 (43 procent) avsåg självmord. 2008 gjordes 31 anmälningar varav 7 (23 procent) avsåg självmord.

Samtliga självmord under 2009 som inträffat i nära samband med vård (inom fyra veckor) är anmälda enligt Lex Maria, vilket är lagkrav sedan 2006. Detta skärpta lagkrav är den främsta förklaringen till ökningen i antal anmälningar i tabellen nedan. Obduktion görs i dessa fall vid Rättsmedicin i Umeå,

för att utesluta brottsmisstanke. Att anmälningar görs är positivt då vården använder sig av dessa anmälningar för att identifiera brister och åtgärda dem för att åstadkomma kvalitetsförbättringar.

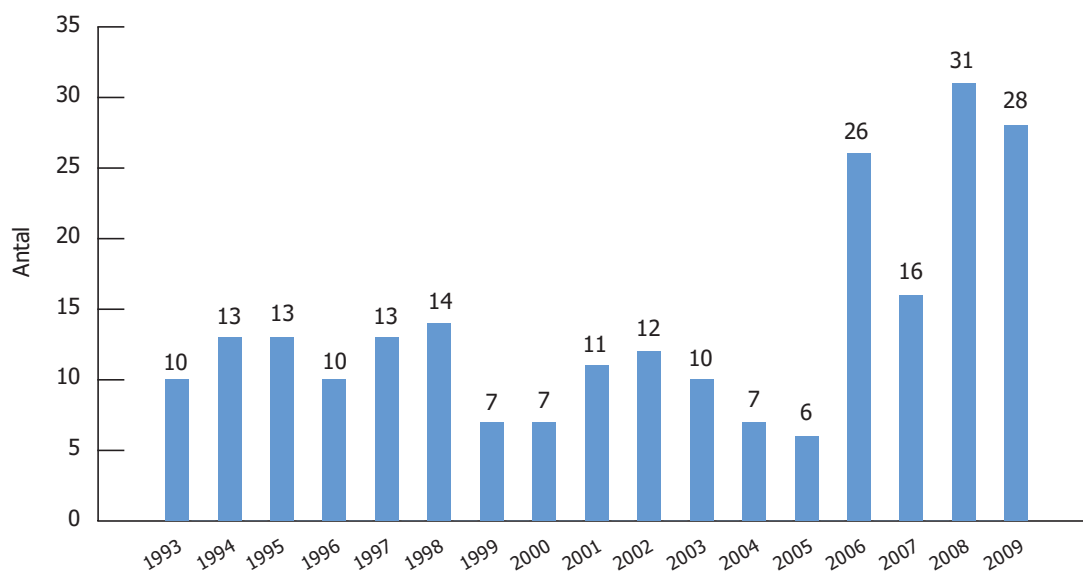
Primärvården hade 9 Lex Maria anmälningar varav 7 självmord (3 händelseanalyser gjorda)

Specialiserade vården hade 18 Lex Maria-anmälningar varav 5 självmord (16 händelseanalyser gjorda)

Folktandvården hade 1 Lex Maria anmälan (1 händelseanalys gjord)

Diagrammet nedan visar utvecklingen över tid. År 2008 hade Jämtland näst flest anmälningar enligt Lex Maria i förhållande till befolkningsunderlaget. För år 2009 saknas motsvarande uppgift.

Lex Maria 1993–2009

HSAN och enskilda anmälningar till Socialstyrelsen

30 anmälningar till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) har kommit till landstingets kännedom under 2009. Till HSAN anmäler patient eller anhörig direkt själv en enskild profession t.ex. läkare eller sjuksköterska.

Landstinget har fått information från Socialstyrelsen att 27 enskilda anmälningar från länet inkommit till dem under år 2009. Här finns en osäkerhet om hur många av de enskilda anmälningarna som avser landstingets verksamhet. För landstingets del gjordes 6 enskilda anmälningar under år 2007 och 13 under år 2008.

Smittskyddet – massvaccination vid pandemihot

FOTO: KLAS FRITZON

Pandemin, eller den så kallade svininfluensan, dominerade helt smittskyddsverksamheten från september och framåt.

Det var oerhört mycket jobb förknippat med detta och det var i många avseenden svårjobb. Informationen om allt som rörde influensan förändrades över tid och det ägnades mycket tid åt att försöka nå ut med rätt information, vid rätt tid och i lagom mängd så att både medborgare och medarbetare kunde ta den till sig.

Informationen var en stor del av arbetet men koordinerandet av alla personer och funktioner var också komplext. Det var många parter inblandade i arbetet, många områden på sjukhuset men också primärvården och andra myndigheter som länsstyrelse, polis och kommuner.

Med tanke på de förutsättningar som fanns så blev utfallet av vaccinationskampanjen lyckosamt. Medarbetarna har gjort ett fint jobb och det har varit glädjande att se vilken kraft det finns i att styra åt samma håll och vara lösningssinriktad.

60 procent av Jämtlands befolkning vaccinerade sig vilket är ett resultat som ligger runt riksgenomsnit-

tet. Om vaccinet kommit i början av vaccinationsperioden är bedömningen att upp emot 80 procent av befolkningen hade vaccinerat sig – tillgången låg inte i fas med efterfrågan.

Svårast att nå var ungdomarna medan många barn mellan fem och nio år fick sin andra dos vaccin.

Bland sjukvårdspersonalen vaccinerade sig 95 procent, framförallt av solidariska skäl.

Det har framkommit en del kritik kring att riskerna för influensan överdrivits men man kan då ha i åtanke att flera personer i Sverige dött av sjukdomen, många har legat i konstgjord lunga eller respirator och ofta har det drabbat människor utanför de vanliga riskgrupperna.

En lite oväntad effekt att vara nöjd över är att skärpt handhygien fick till följd att förskolebarnen aldrig har varit friskare än under den här tiden.

Utvärdering pågår nu kring arbetet med pandemin, både för Socialstyrelsens räkning och för landstingets. Vidare ska all förskolepersonal utbildas i smittskydd under 2010 för att förhindra så långt som möjligt att barnen blir sjuka.

Systematiskt utvecklingsarbete

Inom vårdområdet pågår ständiga förändringar och förbättringar av verksamheten. Teknikutvecklingen är snabb, liksom utvecklingen av nya läkemedel, exempelvis inom cancersjukvård och reumatologi. Ny kunskap från studier och kvalitetsregister skall omsättas i vardagen. Nationella riktlinjer medför nya krav och systematisk undersökning av befolkningsgrupper via screening ger möjligheter att hitta sjukdomar tidigare. Allt fler patienter kan behandlas trots ålder och komplicerande sjukdomar och nya sjukdomsgrupper tillkommer.

Ledningssystem

Ett ledningssystem är det ramverk av rutiner och processer som säkerställer att organisationen kan genomföra de uppgifter som är nödvändiga för att uppnå dess mål.

Under året har ett projekt startats med uppdrag att bygga ett ledningssystem som uppfyller socialstyrelsens krav på ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården. Ledningssystemet ska även klara kraven enligt ISO-standard för kvalitet, miljöledning och informationssäkerhet samt enligt OHSAS 18001, Ledningssystem för arbetsmiljö

Samtliga chefer ska ha god kännedom om ledningssystemet och det ska finnas utbildade internrevisorerna som kontinuerligt granskar efterlevnaden av systemet.

FoU-dag samt uppnådda FoU-resultat under året

Under tre FoU-dagar i oktober presenterade medarbetare inom hälso- och sjukvården sina forsknings- och utvecklingsarbeten för kollegor och fullmäktiges ledamöter. Ett trettiotal föredrag och lika många posterpresentationer sammanfattade resultat från hälso- och sjukvårdens olika verksamheter och professioner.

En sjukgymnast och en läkare har disputerat under året. Anknytningen till Umeå universitets medicinska fakultet har stärkts genom att en medarbetare blivit docent, en annan adjungerad lektor. Flera medarbetare har fått artiklar publicerade i internationella vetenskapliga tidskrifter och också presenterat sina forskningsresultat vid internationella vetenskapliga konferenser.

Förbättringsarbeten

Inom landstinget tillämpas en rad metoder för förbättringsarbeten där Genombrottsmetodikerna är den mest tillämpade. Lean tillämpas för värdeflödesanalyser.

Landstinget deltar i det för norrlandstingen gemensamma arbetet »Bättre flyt opererande verksamheter« samt i en nationell satsning för ökad patientsäkerhet inom områdena fall, trycksår och undernäring.

Inom landstinget pågår kontinuerligt arbete med processutveckling. Under år 2009 har insatserna, utöver ovanstående, främst riktats mot äldres hälsa och diabetes.

Öppet prioriteringsarbete

Under år 2008-2009 har landstinget infört en ny metod för öppet prioriteringsarbete. Syftet var att tydligt avgränsa landstingets uppdrag och att begränsa utbudet av lågt prioriterade åtgärder för att därigenom skapa utrymme för nya medicinska metoder och andra angelägna satsningar.

Prioriteringsarbetet bestod av tre delar:

- Vertikal prioritering inom respektive verksamhetsområde.
- Horisontell prioritering av de lägst prioriterade åtgärderna inom landstinget.
- Förslag till utbudsbegränsning och/eller ändrad ambitionsnivå i kombination med ett förslag för riktade satsningar för en del av de frigjorda resurserna.

Samverkan över områdes- och enhetsgränser, liksom mellan verksamhet och politik har varit viktigt i arbetet.

Köpt vård – riks och regionvård

År 2004 fördelades budgetansvaret för Riks- och regionvård till verksamhetsområdena. Kostnadsutvecklingen har under perioden 2004–2009 varit 38 procent medan verksamhetsområdenas budgetuppräknings varit 19 procent.

Orsakerna till att kostnaderna ökar är en mix av flera faktorer, bland annat dyrare sjukvård, fler patienter som behandlas utomläns samt att den medicinska utvecklingen möjliggör fler och nya behandlingar. Trenden är en kostnadsökning för de sjukaste patienterna. Det är svårt att göra andra prioriteringar samtidigt som det innebär mindre pengar kvar till sjukvården här hemma.

Vid analys av hela perioden konstateras att inget verksamhetsområde gjort någon orimlig budgetomfördelning, men i något fall (kirurgen) var budgetfördelningen redan vid starten för låg.

Under året har tre större analyser gjorts. Två analyser har handlat om nya riktlinjer för cancer- respektive hjärtsjukvård. I dessa analyser har riktlinjernas konsekvenser analyserats som en del i omställningsarbetet och budgetplaneringen. Resultatet har också analyserats gemensamt i regionen och konsekvenserna har diskuterat i chefssamråd, regionens landstingsledningar och i Norrlandstingens regionförbund.

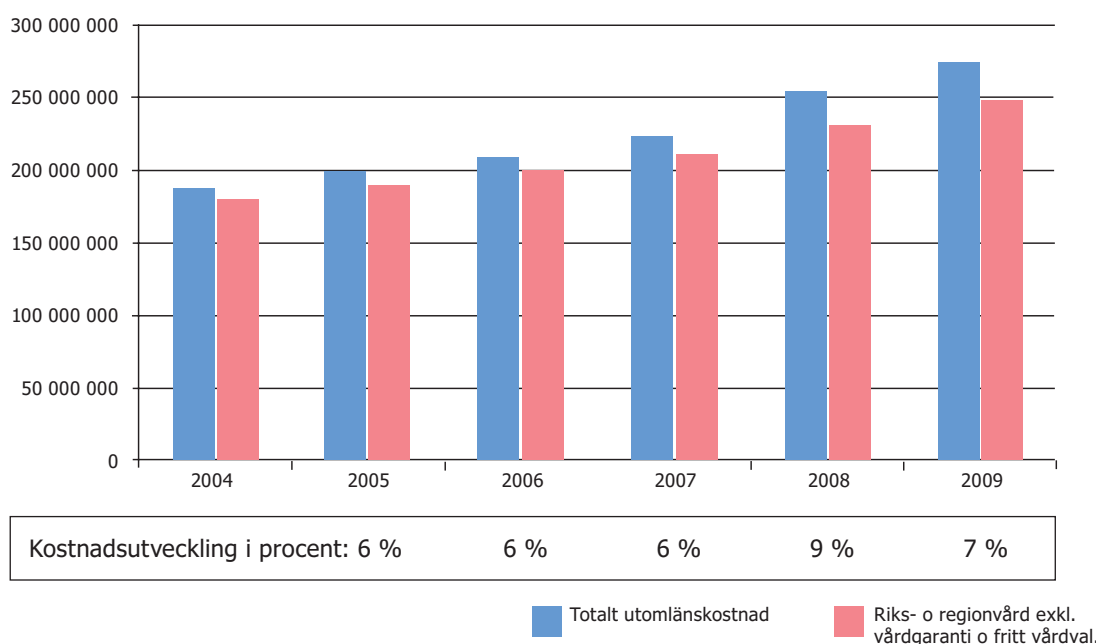
En tredje analys har gällt PCI, eller så kallad bal-

longvidgning av hjärtats kranskärl. Det fanns funderingar på att förlägga den vården till Östersund men analysen visade på motsatsen – landstinget får högre kvalitet till nästan exakt samma pengar om patienter med behov av PCI även fortsättningsvis skickas till Umeå.

Att landstinget nu börjat betrakta dessa riktlinjer utifrån budgetplanering och dess konsekvenser i en helhet har lett till att verksamheten nu mer noggrant funderar över på vilka grunder patienter skickas till exempelvis Umeå. Analys av nationella riktlinjer är inte längre bara läkarnas ansvar utan också en del av landstingets verksamhetsplanering.

Det har under året gjorts ett arbete runt ersättningssystemet till Norrlands Universitetssjukhus (NUS). En utvärdering har visat att systemet fungerar bra och att NUS är ett av Sveriges billigaste universitetssjukhus.

Under 2010 kommer ett system av specialkonsultationer att utvecklas med hjälp av videokonferenser. Det innebär att vårdpersonal kommer att kunna sitta i Östersund och, med eller utan patient, diskutera behandlingar med mer kvalificerad personal i exempelvis Umeå. Detta sparar kostnader för landstinget och resor för patienterna samtidigt som det är en vidareutbildning för personalen.

Läkemedel

Det har under året varit stort ekonomiskt fokus för verksamheterna och för många förskrivare är det en pedagogisk utmaning att förklara för patienten att ett nytt, billigare läkemedel är lika bra som det dyrare man använt tidigare.

Landstinget har i det arbetet fått draghjälp av Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket som bedömt vilka läkemedel som ska ingå i högkostnadsskyddet och vilka som inte är kostnadseffektiva.

Ett projekt har påbörjats som ska förbättra läkemedelshanteringen i övergångarna mellan olika typer av vård. Detta är viktigt för att bl.a. undvika vård av patienter på grund av felaktig läkemedelsanvändning.

Projektet ska säkra rutinerna i väntan på ett bättre IT-stöd. Verksamheten är i behov av detta på många plan, inte minst när det gäller vilka läkemedel som ingår i förmånen och vilka som har begränsningar i subventionen

Glädjande under året är det trenderbrott som skett i form av minskad förskrivningen av diabetesstickor och att övriga effektiviseringar gått så bra som de gjort. Landstinget kommer att ha fortsatt ekonomiskt fokus, försöka hitta fler områden att spara pengar på samt utforma en ny modell för införandet av nya läkemedel.

Därutöver är det en utmaning att i större utsträckning erbjuda producentbundna läkemedelsutbildningar som alternativ till läkemedelsindustrins utbildningar, som är gratis för stunden när företagen vill ta sig in i landstingen men kan vara dyr i längden.

Förmånsläkemedel

Kostnaden för förmånsläkemedel i Jämtland år 2009 var 234 mkr, en ökning med 0,9 mkr (+0,4 procent) jämfört med år 2008. Genomsnittlig förändring i riket under samma period var +0,3 procent.

Kostnad och volymer av läkemedel

Invånare i Jämtland får relativt låga volymer läkemedel jämfört med övriga län. I Jämtland fick varje invånare 581 DDD (definierad daglig dos) totalt under år 2009, jämfört med 614 DDD/invånare i riket. Endast Stockholms län ligger lägre med 542 DDD/invånare.

Kostnaden per invånare är 1 845 kr jämfört med 2 036 kr i riket. Att jämtar får små volymer läkemedel samtidigt som förskrivningen är relativt rationell resulterar i låga kostnader per invånare jämfört med övriga riket. Jämtland har en genomsnittlig kostnad på 3,19 kr per DDD, jämfört med rikets 3,33 kr/DDD och Stockholms 3,78 kr/DDD.

Totalkostnaden för läkemedel i landstinget ökade med 13,8 mkr (3,4 procent) under år 2009 jämfört med 2,1 procent för riket. I stort sett hela ökningen har skett inom slutenvården där 8 substanser ökat med mer än en miljon kr. De flesta är specialistläkemedel mot tumörer och rubbningar i immunsystemet.

Läkemedels andel av de totala hälso- och sjukvårdskostnaderna är stor och ökar för varje år. Läkemedel i tabellen nedan är förmånsläkemedel, rekvisitionsläkemedel, sjukhusapotekstjänst, vacciner, Apodos, Läkemedelskommitté och andra centrala läkemedelskostnader.

I Hälso- och sjukvårdskostnader ingår kostnader för den specialiserade vården, primärvård, tandvård, privata vårdgivare och centrala läkemedelskostnader.

År	Läkemedelskostnad (mkr)	Total hälso- och sjukvårdskostnad (mkr)	Läkemedels andel av total hälso- och sjukvårdskostnad
2006	297	2 523	11,8 %
2007	311	2 604	11,9 %
2008	324	2 730	11,9 %
2009	347	2 833	12,3 %

Regional utveckling

Målvärden 2009	Resultat	Kommentar
Länets befolkning ska vara delaktig i och få ta del av landstingets kulturutbud. 50 procent av kulturutbudet ges utanför Östersunds tätort.	Uppnått	55 % av utbudet ges utanför Östersund.
50 procent av länsulturens utbud riktar sig till barn och unga.	Uppnått	55 % av utbudet har riktats mot målgruppen.
Antal resor inom Länstrafiken, exklusive elevkort, ökar årligen.	Uppnått	2008 4 292 859 resor 2009 4 323 549 resor
Antal nystartade företag i länet ökar årligen, liksom antalet företag som är fortsatt verksamma tre år efter start.	Ej uppnått	Nystartade företag per år; 2006 561 2007 839 2008 803 2009 752 preliminär uppgift
100 nya privata arbetstillfällen inom området hälsa har skapats innan utgången av år 2010.	Målet avser 2010	Följs upp via statistik för bransch »personliga tjänster«. Nyregistrerade företag inom Personliga tjänster: 2007 205 2008 162 2009 181 preliminär uppgift
Antalet sökande till landstingsskolornas olika utbildningar ökar årligen.	Uppnått	Uppnått för folkhögskolorna och JiLU:s vuxenutbildningar. Naturbruksgymnasiet har fler elever i åk 1 än föregående år.
Landstinget ska bedriva en bildning och utbildning så att de speglar medborgarnas och nutidens behov och framtidens utmaningar.	Uppnått	Samarbete med olika universitet och högskolor samt naturbruksgymnasiet kombinerat med införandet av yrkeshögskolan ger bredd och variation. Folkhögskolornas kursutbud anpassas kontinuerligt till aktuellt behov, vilket avspeglas i välfyllda kurser som gör att taket för beviljat statsbidrag uppnås.

Viktiga områden för regional utveckling under 2009

Folkhälsoarbetet och det nordeuropeiska samarbetet har varit lyckosamt. Arbetet kring regionbildning var engagerat och tidskrävande och det var synd att det gick om intet. Processen var dock viktig och landstinget har lärt av den inför arbetet med bildande av ett kommunalt samverkansorgan och det fortsatta arbetet med regionbildning som tar sikte på 2015.

Många viktiga utredningar pågår, bland annat inom transportområdet. Meråkerbanans planerade upprustning till Trondheim kommer att öka mittbanans betydelse som miljövänlig förbindelselänk genom Trøndelag, Jämtland och Västernorrland.

Inom det folkhälsopolitiska området har ett mittnordiskt folkhälsonätverk bildats och arbete

pågår, tillsammans med Nordtrøndelag för att bilda ett transnationellt projekt. Landstinget deltar vidare, tillsammans med Statens folkhälsoinstitut, Region Skåne, Västra Götaland, Region Halland och Region Uppsala, i ett projekt som ska analysera hälsa som tillväxtfaktor.

Arbetet inom Europaforum och EU har haft fortsatt fokus på Sammanhållningspolitiken inom EU (stöd till utvecklingen av Europas olika regioner) och lett till en gemensam position för norra Europa.

Den framtida utformningen av Mid Sweden Office har aktualiserats och utretts under året. Ägarrådet beslöt i december att gå vidare med tanken på att slå ihop kontoret med North Sweden (Norrbotten och Västerbotten).

Landstingen och länsstyrelserna i Jämtland och Västernorrlands län genomförde i juli en internationell konferens om regional utveckling med inriktning mot klimat och energi. Konferensen kopplades till EU:s miljö- och energiministermöte i Åre.

Inom ramen för utbildning/utveckling och Kultur bedrivs ett omfattande samarbete tillsammans med KK-stiftelsen benämnt Drivkrafter för Nya Näringar som ger forsknings- och kompetensstöd till ett antal utvecklingsprojekt med stor framgång.

Kultur

Kulturen har en viktig roll i samhället. Inom ramen för landstingets kulturverksamhet har Estrad Norr under året framfört 818 musik-, teater och musikteaterföreställningar. Utöver detta har en utomhusföreställning av Trollflöjten genomförts i samarbete med Orkesterföreningen och Östersunds kommun, med 80 medverkande och tre utsålda föreställningar.

Hundra skolklasser har, via gratis bussresa, kunnat besöka Jamtli och ta del av utställningar där kunskap och förståelse för egna och andra kulturer är återkom-

mande tema. Bussning av elever har även skett till Färgfabriken Norr.

Teater Barda, en teaterverksamhet riktad till gruppen psykiskt funktionshindrade och personer med utvecklingsstörning, har under året utvecklat verksamheten med eget skapande och länsturnéer.

Inom bildkonsten har 35 nyinköp av konst gjorts och 22 miljöer skapats med ny- eller omplacering av konst. Primusrummet har haft 1 100 besökare. Under Konstens vecka bedrevs ett stort antal utställningar, workshops och föreläsningar.

Designcentrum har under året arrangerat ett antal utställningar i Åre och sommarutställning på Rödön samt bedrivit ett omfattande arbete med företagares besök för stimulans av produktutveckling.

Hemslöjdens verksamhet har riktats mot barn och unga i ex. broderiprojekt samt mot att utveckla slöjd/hantverksnäringen i länet genom bl.a. att stimulera utvecklandet av nya produkter.

Filmpool Jämtland har under året, via Midnordic Filmcommission, skapat en plattform för utveckling av filmarbetarmiljön. Insatser har riktats mot att ge unga

FOTO: LEIF JOHANSSON/BILDARKIVET.SE

möjlighet att skapa film där unga kvinnor och ungdom med invandrarbakgrund fått särskilt utrymme.

Kultur i vården har genom åtta olika produktioner framfört konserter till cirka 2000 vårdboende i länet, 76 äldreboenden har besökts.

Utbildning/Utveckling

Folkhögskolor

Landstinget bedriver folkskoleverksamhet vid Birka i Ås och vid Bäckedal i Sveg.

Birka folkhögskola bedriver ett- och fleråriga utbildningar samt ett stort antal korta kurser, uppdragsutbildning och projekt. Utöver skolverksamheten driver skolan projektet Brobygget, som riktar sig till människor som varit inskrivna inom psykiatri och behöver stöd för att komma ut i samhället. Skolan deltar även i andra projekt som syftar till att stötta unga människor.

Bäckedals folkhögskola bedriver folkbildningsverksamhet och viss kompletterande verksamhet. Skolan har haft en minskad rekrytering till textillinjen som kunnat kompenseras med ökad verksamhet inom andra utbildningar och korta kurser. I samarbete med Härjedalens kommun genomförs utbildning i svenska för invandrare och grundläggande studier på grundskolenivå. Skolan har under året genomfört det första större internationella seminariet i landet om traditionell skinnkunskap.

Åsbygdens Naturbruksgymnasium

Under året har Naturbruksgymnasiet blivit granskat av skolverket med ett positivt utfall. Några mindre korrigeringar och klarlägganden gjordes i dialog med Skolverket.

Gymnasiets elevantal har minskat med 20 elever (10 procent) under 2009 som en följd av minskat antal 16-åringar i länet. För att möta detta har gymnasiet under året sänkt kostnaderna och höjt elevavgiften men trots det gick verksamheten med underskott.

JiLU Landsbygdsutveckling

Inom JiLU landsbygdsutveckling bedrivs ett stort antal utvecklingsprojekt inom ramen för temana Trädgård, Lantbruk, Skog och Trä. Vidare ansvarar verksamheten för Jegrelius – Institutet för Tillämpad Grön Kemi som driver projekt och utvecklingsarbeten.

Året har präglats av viss inbromsning samtidigt som olika beslut från fonder och andra finansiärer möjliggjort nysatsningar.

Den arbetsträning och arbetsvärdering som bedrivits inom trädgårdsverksamheten, på uppdrag av arbetsförmedlingen, avslutades under året. Under året påbörjades vidare en avknoppning av gårdens mejeri, vilken beräknas kunna slutföras under år 2010.

Ett långvarigt arbete för att etablera en högre lantbruksutbildning i länet bar frukt under året. Den 1 september startade Högskolan i Nordtröndelag en ettårig högskoleutbildning i husdjur på JiLU.

JiLUs ansökan om yrkeshögskola för fiskodlare beviljades januari 2010 vilket är glädjande för eleverna, näringen och för fiskodlingsstationen i Kälarne.

JiLU fick under året två projekt inom Interreg IVC beviljade: RENREN som handlar om förnyelsebar energi och Ruraland som har fokus på goda exempel inom landsbygdsutveckling. JiLU erhöll tematiska ledarskap inom båda dessa projekt.

Ekonomi – utfall och analys

Målvärden 2009	Resultat	Kommentar
Kostnadsutveckling (verksamhetens kostnader inklusive avskrivningar) 3,3 % 2009	Uppfyllt	Utfall 2009 3,1 % (föregående år 2008 4,9 %)
Investeringsvolym 82 mkr 2009 (exkl. hjälpmedel)	Uppfyllt	109,1 mkr har investerats under året i materiella anläggningstillgångar exkl. hjälpmedel. 12,2 mkr har investerats i hjälpmedel.
Avtalstrohet 85 % 2009	Uppfyllt	Avtalstroheten för landstinget totalt är 86 %. Arbete pågår med att se över oupphandlade leverantörer och lämna förslag till nya upphandlingar.

Årets resultat

Ekonomi har varit en stor utmaning under året. Den världsomspännande lågkonjunkturen slog hårt mot landstingets finansiering och utvecklingen under året har varit svårbedömd.

Landstinget redovisar ett ekonomiskt resultat för år 2009 på -26,7 mkr. Under året har Landstingsfullmäktige reviderat ned kravet på ekonomiskt utfall utifrån försämrade förutsättningar. I relation till den budget som fullmäktige fastställde i november 2008 innebär det ekonomiska utfallet en negativ avvikelse med 122 mkr. Avvikelsen beror till 72 mkr på underskott i verksamheten, 8 mkr på beviljade tilläggsanslag, 28 mkr på lägre skatter och generella statsbidrag och 14 mkr på försämrat finansnetto.

Inför år 2009 hade verksamhetsområdena ett stort sparbehov. Dels behövde man sänka kostnaderna med drygt 50 mkr vilket var obalansen från år 2008, dels fick man ingen kompensation för lönerörelsen vilket innebar rationaliseringskrav på ytterligare 35 mkr. Till det kom extrakostnader under året för bl. a. körsättningen. Trots åtgärdsplan och omställningsarbete klarades inte detta åtagande.

Årets skatteintäkter och generella statsbidrag, inklusive läkemedel och pandemi, blev 28 mkr lägre än budget. Skatteintäkterna blev 74 mkr lägre än det belopp som preliminärt utbetalats till landstinget men bara 40 mkr lägre än budget. Skillnaden beror på att SKL hösten 2008 sänkte skatteprognosen med 34 mkr. Den sänkningen inarbetades i budgeten som fastställdes av fullmäktige i november samtidigt som verksamhetsområdena ålades ett rationaliseringskrav med motsvarande belopp.

Ett antal positiva händelser av engångskaraktär samt återhållsamhet på kostnadssidan har bidragit till att förbättra resultatet för året.

En sänkt sjukfrånvaro medförde att sektorn slapp betala premier för avtalssjukförsäkringarna under 2009. För JLL innebär det 23 mkr.

Sveriges Kommuner och Landsting gjorde en engångsutbetalning på en miljard kronor till sina medlemmar vilket för JLL innebär 7,1 mkr.

Till detta kom JLL:s andel av kömiljarden med 14,1 mkr.

Nettokostnadsutveckling

Årets budgeterade resultat byggde på att verksamheten kraftigt skulle sänka kostnaderna genom såväl personalreducering som sänkta omkostnader. I viss utsträckning lyckades detta men inte i tillräcklig omfattning.

Nettokostnaderna ökade med 2,6 procent vilket var lägre än genomsnittet för landstingen (3,3 procent) och en klar sänkning jämfört med föregående år (6,0 procent). Skatter och generella statsbidrag ökade under motsvarande period med 4,9 procent varav 3,2 procent beror på skattehöjningen med 45 öre den 1 januari 2009 (cirka 90 mkr.)

Omställning 2010

Landstinget insåg under år 2008 att skatteintäkter och generella statsbidrag under kommande planperiod inte skulle räcka till för att finansiera verksamheten. Ett stort omställningsarbete inleddes då med syfte att sänka kostnadsnivån i landstinget och samtidigt skapa utrymme för nya, viktiga satsningar.

I arbetet identifierades ett stort antal aktiviteter som landstinget antingen ska upphöra med eller finna effektivare sätt att utföra. Beslut om genomförande fattades i april 2009.

De aktiviteter som skulle prioriteras bort och effektiviseras representerade en nettokostnad. Hela denna nettokostnad var dock inte möjlig att uppnå under året då arbetet kunde komma igång först under senvåren.

Varje verksamhetsområde fick därför själv uppskatta vilken effekt som var möjlig att uppnå under 2009. Det samlade värdet beräknades till drygt 70 mkr.

Verksamhetsområdenas arbete har under året följts varje månad i delårsbokslut och månadsrapporter. Verksamhetsområdenas slutrapport för året visade en uppnådd effekt på drygt 63 mkr.

Verksamhetsområde (tkr)	Totalt värde av beslutade åtgärder	Bedömd effekt 2009	Resultat 2009	Avvikelse mot bedömd effekt
Landstingsdirektör med stab	13 676	6 527	7 553	1 026
Hud/infektion/ögon/öron	10 339	9 831	10 118	287
Ortopedi	664	522	522	0
Primärvård Krokomb	0	0	0	0
Primärvård Åre	0	0	0	0
Landstingsservice	1 694	651	651	0
Barn/Kvinna	1 027	799	796	-3
Folktandvård	2 790	886	826	-61
Kultur	2 886	1 566	1 500	-66
Utbildning/Utveckling	7 550	4 736	4 625	-111
Akutvård	2 081	1 973	1 836	-137
Primärvård	27 279	17 225	16 569	-656
Psykiatri	11 743	7 340	6 261	-1 079
Medicinsk diagnostik o. teknik	2 485	2 495	1 350	-1 145
Medicin	11 444	7 953	6 716	-1 237
Kirurgi	4 903	3 833	2 040	-1 793
Reumatologi/Hjälpmiddel/ Rehabilitering	3 832	4 030	1 804	-2 226
Total	104 393	70 367	63 167	-7 201

Budgetföljsamhet

Under året har budgeterat resultat reviderats enligt nedan:

Landstingsplan 2009–2011, fastställd november 2008	+ 95,9 mkr
Landstingsfullmäktige april 2009	+ 60 mkr
Landstingsfullmäktige juni 2009	+ 28 mkr
Landstingsfullmäktige november 2009	+ 12 mkr

Utfall per verksamhetsområde (mkr)	Utfall 2009	Utfall 2008	Utfall 2007
Landstingsdirektör med staber	13,8	10,2	21,6
Primärvård Krokomb	3,5	4,1	6,1
Landstingsservice*	2,0	1,2	16,4
Psykiatri*	1,7	-6,9	-3,5
Kultur och fritid	1,6	1,0	0,2
Primärvård	1,2	-11,3	-1,9
Folk tandvård	0,6	-1,4	0,8
Utbildning och utveckling	0,5	-3,1	0,0
Patientnämnd	0,4	0,6	0,3
Revision	0,4	0,0	0,0
Barn/Kvinna	0,3	5,5	11,9
Politisk organisation	-0,2	0,2	-1,3
Primärvård Åre	-0,4	1,4	2,0
Medicinsk diagnostik och teknik	-2,4	-2,1	0,0
Motsedda utgifter	-3,6	-1,4	30,3
Hud/Infektion/Ögon/Öron	-4,2	-11,0	-6,9
Akutvård	-4,7	-6,7	-10,9
Medicin	-7,4	-6,9	-17,0
Rehabilitering/Hjälpmiddel/Reumatologi	-11,3	-4,8	-14,5
Kirurgi	-28,0	-17,4	-10,5
Ortopedi	-40,9	-17,0	-16,6
Budgetavvikelse förvaltningsorganisationen	-77,0	-65,8	6,5
Finansnetto och skatter inkl budgeterat överskott Ftv samt beviljade tilläggsanslag**	50,3	-30,0	36,0
Resultat	-26,7	-95,8	42,5
Länstrafiken	-0,1	0,1	0,1
Summa koncernen	-26,8	-95,7	42,6

* Landstingsservice har överfört 1,2 mkr till Primärvård som kompensation för beslut om tömning av arkiv.

* Psykiatri har överfört 0,735 mkr till Primärvård som kompensation för beslut om överflyttat behandlingsansvar.

**För år 2007 0,9 mkr, för år 2008 6,4 mkr, för år 2009 7,6 mkr.

Balanskravet

Balanskravet innebär att ett negativt resultat för ett räkenskapsår ska regleras under de närmast följande tre åren. En särskild åtgärdsplan för hur återställandet ska ske ska utarbetas och beslutas av fullmäktige. I resultat enligt balanskravet får inte reavinst vid försäljning av anläggningstillgångar tillgodoräknas enligt huvudregeln. Däremot ska reaförluster vid försäljning av anläggningstillgångar räknas in.

Resultatet för år 2009 innehåller reavinst vid försäljning av värdepapper (0,2 mkr), byggnader och inventarier (1,0) samt reavinst vid försäljningar hos hjälpmedelscentralen (0,3).

Justerat resultat enligt balanskravet är för år 2009 -28,2 mkr. Detta innebär att planen för återställande av 2008 års underskott inte höll. Med 2008 års resultat enligt balanskravet, -72,2 mkr, har landstinget att återställa totalt 100,4 mkr.

Årets investeringar i maskiner, inventarier och hjälpmedel

År 2009 har landstinget investerat i maskiner, inventarier och hjälpmedel för 72,3 mkr (53,6 mkr år 2008). Enligt landstingsplanen för året var budgetutrymmet 40 mkr exklusive investering i hjälpmedel.

Hjälpmedelscentralens hjälpmedel redovisas sedan år 2007 som anläggningstillgångar, från att tidigare ha kostnadsförts direkt vid anskaffningen. Årets

investeringar avseende uthyrda hjälpmedel uppgick till 12,2 mkr.

Budgetutrymmet överskreds med 20,1 mkr beroende av stora investeringsbehov inom några områden. Exempelvis har Medicinsk diagnostik och teknik (MDoT) investerat 22 mkr i röntgenutrustning. Landstingsservice har bytt ut alla matvagnar till en kostnad av 3,8 mkr och Akutområdet har köpt tre nya ambulanser för 3,8 mkr.

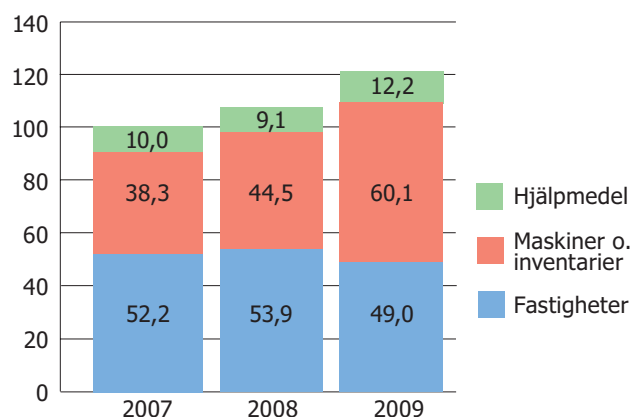
Investeringar maskiner och inventarier över 500 tkr år 2009

Område	Investering	Belopp (tkr)
MDoT	Interventionslab/Angiografi, Röntgenavd	8 764
MDoT	Multilab/genomlysning, Röntgenavd	7 357
Folk tandvården	22 st Unit/stol fördelade på 6 ftv-stationer	4 150
Landstingsservice	Matvagnar	3 821
Akutvård	3 st ambulanser inkl utrustning	3 796
Medicin	EKG övervakningssystem	1 700
Barn/kvinna	Övervakningsutrustning	1 594
MDoT	Mamografi RIS, Mammografi	1 424
LT-Dir m staber	Rack till bladserver	1 341
LT-Dir m staber	15 st bladservrar	1 288
Landstingsservice	Tvättmaskiner	1 259
MDoT	Ultraljudsutrustning, Röntgenavd	1 140
Primärvården	Röntgenutrustning, HC Svenstavik	1 028
Primärvården Åre	Röntgenutrustning, HC Järpen	1 028
Barn/kvinna	Ultraljud UKG	857
MDoT	Koaguleringsinstrument 2 st, Kem lab	640
Kirurgi	Ultraljudsutrustning inkl tillbehör, kirurgmottagn	635
MDoT	Slutfakturerings av MRT, Röntgenavd	635
Akutvård	Volypumpar 12 st, sprutpumpar 16 st	621
Kirurgi	Videoprocessor, ljuskälla, videolaparoscop	585
RHR	Buss	578
Landstingsservice	Ombyggnad matsal	551
LT-Dir m staber	Ombyggnad av ny datorhall	545
MDoT	EKG-utrustning, Fysiologavd.	506

Trots att investeringsnivån varit hög så ligger avskrivningarna fortfarande på en jämn nivå, 53,6 mkr (53,7 mkr), jämfört med tidigare år. Verksamhetsområdena hade budgeterat för en avskrivningsnivå på 64,3 mkr.

För de kommande två åren (2010–2011) så visar verksamhetsområdena stora investeringsbehov i maskiner, inventarier och hjälpmedel. År 2010 bedöms behovet uppgå till 85 mkr och år 2011 cirka 80 mkr. Det är främst MDoT som ser stora investeringsbehov i tung teknisk utrustning såsom magnetröntgenkamera, digital mammografi, multilab. samt ny datortomograf (CT).

Investeringar 2007–2009, mkr

Investering i fastigheter

Fastighetsinvesteringar uppgick för året till 49,0 mkr. Investeringsplanen för helåret var 42,5 mkr. Större projekt har varit ombyggnationen av dialysavdelningen, angiologibbet, prematuren och personalmat-salen. Två av höghusets sidor har fått nya fönster och fogarna har PCB-sanerats. Investeringen av den nya reservkraften för Östersunds sjukhus har fortlupit enligt fastställd plan under året. Reservkraftprojektet planeras vara helt färdigbyggt 2012.

För den kommande treårsperioden finns utrymme för fastighetsinvesteringar för 138,8 mkr. Behovet är avsevärt större så ett noggrant prioriteringsarbete kommer att göras. Större projekt som kommer att färdigställas under perioden är ny dialysavdelning, flytt av beroendeenheten och reservkraftsprojektet.

Dessutom återstår en del tillgänglighets anpassningar som är beslutade men ännu inte utförda. Läkarutbildningen kommer också att kräva att lokaler byggs om och anpassas.

Avtalstrohet

Från och med år 2009 följer landstinget upp alla inköp. Arbetet med Omställning 2010 och deluppdrag Inköp har lagt ytterligare fokus på god hushållning av landstingets resurser.

Medvetandegraden om upphandling, lagen om offentlig upphandling och kostnader för inköp och avtalstrohet har under året blivit mycket hög inom landstingets samtliga enheter. Samtliga verksamhetsområden har arbetat med avtalstrohetsuppföljning. Metoder från enkel uppföljning till systematisk analys av resultat, kopplat till åtgärder för att förbättra både områdets och landstingets övergripande resultat, har använts.

20 procent av inköpsvolymen, exklusive läkemedel, har analyserats med avseende på avtalstrohet och kostnad. I princip samtliga verksamhetsområden har haft regelbundna möten med Ledningsstab Avtal och Upphandlingsenheten angående analys av avtalstrohet och kostnader. Åtgärder har vidtagits och plan har upprättats för respektive verksamhetsområde beroende av analysutfall

Pensionsåtagande och pensionsportfölj

Landstingets totala åtagande för pensioner till de anställda uppgick i slutet av år 2009 till 2 814,9 mkr.

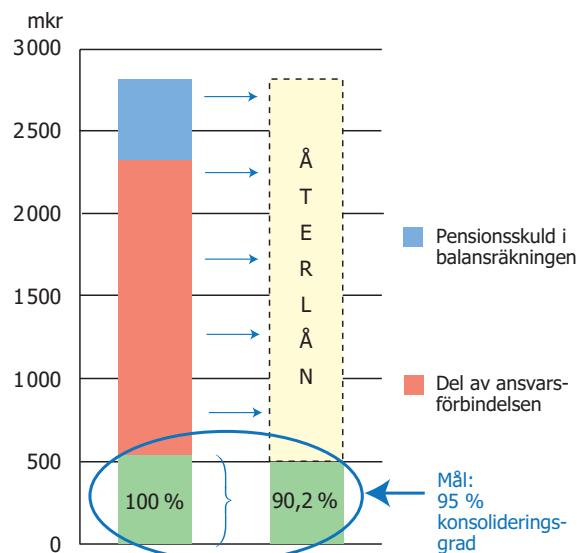
Åtagandet består av pensionsskulden i balansräkningen på 493,1 mkr och en ansvarsförbindelse för pensioner intjänade före 1998 på 2 321,8 mkr. Under 2009 betalades 1998 och 1999 års pensioner ut till de anställda för egen förvaltning. Detta innebar att pensionsskulden under 2009 minskade med 5,4 mkr samtidigt som ansvarsförbindelsen ökade med 51,2 mkr – en sammanlagd ökning av pensionsåtagandet med 45,8 mkr.

Förändringen av ansvarsförbindelsen ingår inte i landstingets resultaträkning, med bör täckas av ett positivt resultat. För de närmaste åren beräknas ansvarsförbindelsen minska med 62,9 mkr år 2010, öka med 28,9 mkr år 2011 och öka med 23,9 mkr år 2012 – en sammantagen minskning under hela treårsperioden med 10,1 mkr. Från och med år 2013 och framåt beräknas ansvarsförbindelsen minska i storlek varje år.

Utbetalningarna från ansvarsförbindelsen kommer att öka kraftigt under de närmaste åren. För år 2009 uppgick utbetalningarna till 78,2 mkr och de beräknas uppgå till 79,2 mkr år 2010, 87,1 mkr år 2011, 96,3 mkr år 2012, 103,3 mkr år 2013 och 112,2 mkr år 2014. Över femårsperioden innebär det en kostnadsökning med 43 procent. Ökningen ingår i budgeterade kostnader för verksamheten i fastställd landstingsplan för 2010–2012.

Före 1999 lade inte landstinget undan några medel för att kunna möta pensionsåtagandet. De tillgängliga

Pensionsåtagande, pensionsportfölj, konsolideringsgrad och återlån

medlen återlånades istället och användes till investeringar, återbetalning av lån och till landstingets löpande verksamhet. Ackumulerade återlån uppgår nu till 2 305,4 mkr.

Sedan 1999 har landstinget regelbundet flyttat medel från kassa och bank till en långsiktigt förvaltat värdepappersportfölj. I balansräkningen finns den upptagen bland de finansiella anläggningstillgångarna. Marknadsvärdet på pensionsportföljen uppgick per 2009-12-31 till cirka 491,5 Mkr, vilket motsvarar 17,5 procent av landstingets totala pensionsåtagande.

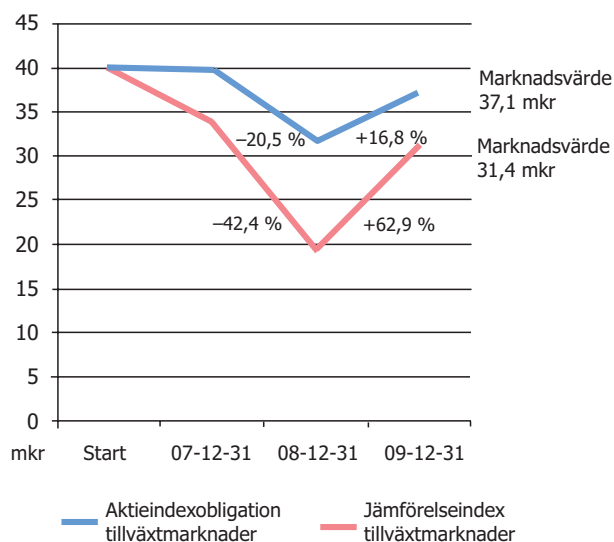
Förvaltningen av pensionsportföljen har skett i enlighet med det placeringsreglemente som fullmäktige beslutat om. Syftet med pensionsportföljen är att den ska användas för att klara av den kraftiga ökningen av pensionsutbetalningarna under perioden 2012–2032. Målet för portföljförvaltningen är att uppnå en konsolideringsgrad på minst 95 procent. Det innebär att den marknadsvärderade pensionsportföljen ska uppgå till minst 95 procent av den del av åtagandet – också marknadsvärderat – som den avser täcka. Efter att ha försämrats kraftigt 2008, förbättrades åter konsolideringsgraden under 2009 och uppgick i slutet av året till 90,2 procent. Med fortsatta investeringar i pensionsportföljen ökar möjligheten att nå en konsolideringsgrad på 95 procent.

För att uppnå en matchning av pensionsportföljen mot pensionsåtagandet, anpassar landstinget sedan 2004 kontinuerligt aktieandelen i pensionsportföljen efter den handlade risken på aktiemarknaden. Anpassningen sker i en obligation som innehåller aktiefondsandelar och har medfört att obligationen i slutet av år 2009 var värd cirka 13 mkr mer än om ingen aktiv matchning hade skett.

Landstingets aktieindexobligation ökade under år 2009 långsammare i värde än jämförelseindex. Detta beror på att den under 2008 sjönk betydligt mindre än index och därför vid ingången av år 2009 började stiga från en högre nivå. I slutet av år 2009 var marknadsvärdet därför större än om pengarna hade placerats i en indexfond.

I enlighet med de förändringar i placeringsreglerna som beslutades av fullmäktige 2009, gjordes inga nya aktieplaceringar under året. Nyplaceringarna 2009 be-

Jämförelse tillväxtmarknadsinvestering och tillväxtmarknadsindex

stod av obligationer. Pensionsportföljen var fördelad på 13,3 procent aktie- och 86,7 procent ränteplaceringar i slutet av år 2009.

Ett av de stora kreditvärderingsinstituten – Moody's – sänkte i början av 2009 kreditbetyget för två av obligationerna i pensionsportföljen. Den ena obligationen, vars emittent delvis ägs av den norska staten, fick sitt kreditbetyg sänkt från det allra högsta betyget Aaa till det näst högsta betyget Aa1. Den andra obligationen fick betyget sänkt från det näst högsta betyget Aa1 till Aa3. Placeringar med dessa betyg tillåts enligt reglementet, men genom sänkningen blev deras andel i pensionsportföljen större än den maximalt tillåtna. I de fall då överskridanden i portföljen sker ska, enligt reglementet, »skälig hänsyn tas till den risk som överskridandet innebär för portföljen som helhet.» Kraven i reglementet på kreditbetyg är väldigt högt ställda, vilket innebär att dessa två värdepapper fortfarande har en mycket hög kreditvärdighet.

Vid sidan om de två obligationerna innehåller pensionsportföljen till största delen värdepapper som antingen är garanterade eller emitterade av den svenska staten. Bedömningen blev att värdepapperen kunde behållas, men att den fortsatta utvecklingen noggrant skulle följas. Överskridandet rapporterades till landstingsstyrelsen.

Pensionsportföljen 2009 i siffror	Ränteplaceringar	Aktieplaceringar	Summa
Marknadsvärde 081231 samt anskaffningsvärde 2009	425 737 269	56 670 350	482 407 619
Bokfört värde 091231	438 609 474	70 862 010	509 471 484
Marknadsvärde 091231	425 905 763	65 617 954*	491 523 717
Orealiserad förändring av marknadsvärdet 2009	168 494	8 947 604	9 116 098
Realiserad avkastning 2009	5 809 561	0	5 809 561
Avkastning 2009 **	1,4 %	15,8 %	3,1 %
Fördelning tillgångsslag marknadsvärde	86,7 %	13,3 %	100,0 %

* Marknadsvärdet på aktieplaceringarna som understiger det bokförda värdet avser obligationer med kapitalgaranti, dvs. de har ett garanterat värde på förfallodagen.

** Realiserad och orealiserad avkastning i relation till portföljens marknadsvärde 081231 och anskaffningsvärden 2009.

Likviditetsförvaltning och upplåning

Landstingets kortfristiga placeringar ska utgöra en buffert för variationer i betalningsströmmarna, samt ge en högre avkastning än STIBOR en vecka plus 0,03 procentenheter. De består därför till mer än 70 procent av certifikat och obligationer med relativt korta löptider. Under år 2009 har portföljen givit en realiserad avkastning på 2,46 procent jämfört med målet som låg på 1,37 procent. I kronor räknat motsvarar det en meravkastning på cirka 6,7 mkr.

Landstinget hade en god betalningsberedskap vid slutet av 2009. Enligt målet för betalningsberedskap ska 65 mkr kunna utbetalas inom två dagar och 300 mkr inom tre dagar.

Landstingsfullmäktige beslutade 2009 om ett reviderat reglemente för kortsiktig likviditetsförvaltning, upplåning och skuldförvaltning. Den kortsiktiga likviditetsförvaltningen har skett i enlighet med reglementet.

Två värdepapper i värdepappersportföljen drabbades under året av sänkta kreditbetyg och hamnade därmed utanför de tillåtna gränserna enligt reglementet. Värdepapperen såldes vilket ledde till en kursförlust på cirka 0,2 mkr.

Landstinget hade ingen upplåning vid utgången av 2009.

Landstingets betalningsberedskap 2009-12-31

Tillgångar	Belopp
Kassa & Bank	132,4 mkr
Kortfristiga placeringar	125,8 mkr
Checkräkningskredit	50,0 mkr
Medel som kan betalas ut inom två dagar	308,2 mkr
Kortfristiga placeringar, obligationer	333,0 mkr
Medel som kan betalas ut inom tre dagar	515,4 mkr

FOTO: SANDRA PETTERSSON/FOTOGRAF TINA

Medarbetare

Målvärden 2009	Resultat	Kommentar
Medarbetarindex ska ligga över nivån för en väl fungerande organisation inom svenskt arbetsliv.	Uppfyllt	Resultatet är högre än för svenskt arbetsliv i stort men på verksamhetsområdesnivå finns det stora variationer.
Alla arbetsplatser ska ha ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete enligt AFS 2001:1.	Målet utvärderas våren 2010	Under 2009 fick samtliga verksamhetsområdeskommittéer utbildning i systematiskt arbetsmiljöarbete. Intern uppföljning ska ske under våren 2010.
Sjukfrånvaron ska ha minskat till 4,5 % av den totala avtalade arbetstiden år 2010.	Målet avser 2010	2009 6,3 % (2008 7,5 %)
Landstinget ska ha jämställda löner.	Uppfyllt	Lönekartläggning och löneanalys genomförd september 2009.
Ledarskapsindex ska ligga över nivån för ett väl fungerande ledarskap inom svenskt arbetsliv.	Inte uppfyllt	Enligt medarbetarenkät jan. 2008 så ligger resultatet över genomsnittet i vissa frågor men det finns förbättringsområden.
Alla som handleder studenter, elever, medarbetare under utbildning ska ha genomgått handledarutbildning.	Inte uppfyllt	Ständigt pågående arbete med att utbilda handledare.
Nyttjande av inhyrd personal ska minska med ytterligare 25 % i förhållande till 2007 års utfall.	Inte uppfyllt	Kostnaderna för inhyrd personal har ökat med 11 % dvs. 3 889 tkr 2009 jmf 2007.
Andelen heltidsanställda ska öka till 90 % i förhållande till det totala antalet anställda.	Inte uppfyllt	83 %.

Antal anställda

Antalet anställda (månadsavlönade hel- och deltidsanställda personer) uppgick den 31 december 2009 till 3 951. Förändringen mot föregående år är 55 färre anställda. Minskningen motsvarar 1,3 procent. Av totalt 3 951 är 3 033 kvinnor (77 procent) och 912 män (23 procent).

Sjukfrånvaro

Landstingets långsiktiga mål är att sjukfrånvaron 2010 skall uppgå till max 4,5 procent av den totala arbetstiden. Under år 2009 har sjukfrånvaron minskat i snabbare takt än tidigare år och uppgick vid årsskiftet till 6,3 procent.

Omräknat i årsarbetare innebär det att 253 årsarbetare varit frånvarande på grund av sjukdom under

kortare eller längre perioder under året, vilket är 53 årsarbetare färre än år 2008.

Alla verksamhetsområden utom Akutområdet har minskat sin totala sjukfrånvaro.

Framför allt är det de långa sjukskrivningarna, >60 dagar, som minskat – 6,8 procentenheter jämfört med 2008. Minskningen sker i alla åldersgrupper men extra mycket bland medarbetare i åldersgruppen 30–49 år, vilket är en förändring gentemot tidigare år där minskningen varit störst i den äldre åldersgruppen.

En stor bidragande orsak till minskningen av sjukfrånvaron är att många tidsbegränsade sjuksättningar dragits in eller förändrats.

Bland de stora yrkesgrupperna är det fortfarande städpersonal, läkarsekreterare, undersköterskor och tandvårdspersonal som har den högsta sjukfrånvaron.

Sjukfrånvarotimmar och omräknat till årsarbetare 2009

	Sjukfrånvaro i % av arbetad tid		Sjukfrånvaro i timmar		Motsvarar antal årsarbetare (1 760 tim)	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Jämtlands läns landsting	6,3	7,5	445 080	537 711	252,9	306,0

Arbetsmiljö

Arbetsmiljöinsatserna har under år 2009 haft fokus både på att förebygga att ohälsa uppstår och att rehabilitera för att få tillbaka sjukskrivna medarbetare i arbete. De förebyggande insatserna har bland annat utgjorts av ergonomikartläggningar, utbildning i förflyttningsteknik, handledning och samtalsstöd till chefer och medarbetare.

Handledningar på individ- och gruppnivå har ökat kraftigt. Verksamhetsområdena beskriver även andra insatser för att förbättra arbetsmiljön t.ex. tobaksavvänjning, inköp av höj- och sänkbara sängar, ombyggnationer.

Under år 2009 har insatser motsvarande 9 137 timmar genomförts inom Landstingshälsan, vilket är en ökning jämfört med året innan med cirka 1 500 timmar. Även ökning av antalet genomförda rehabiliteringsinsatser och arbetsförmågebedömningar har skett. Vilket återspeglas i den minskade sjukfrånvaron.

En satsning på att förbättra det systematiska arbetsmiljöarbetet har gjorts genom att alla chefer och verksamhetsområdeskommittéer fått en grundläggande utbildning.

Inom Hälsoåret har ett antal aktiviteter genomförts på teman som alkohol- och droger, tobak, motion, sömn- och avslappning samt kost. Under hösten har planering pågått för att starta den personalförening, som fullmäktige beviljat medel för. En föreningsadministratör anställs av personalföreningen fr.o.m. januari 2010.

Löneutveckling

Landstingets allmänna löneutveckling är 3,1 procent under år 2009. Lönekartläggning och löneanalys för jämställda löner är gjord under hösten 2009. Handlingsplan är upprättad och ett fåtal individer kommer att lönejusteras i lönerörelsen 2010.

Verksamhetsområdena hänvisar till att de följer landstingets framtagna ingångslöner men för vissa bristyrken krävs marknadsanpassningar t.ex. operationssjuksköterskor, psykologer, logopeder och vissa läkargrupper.

Personalkostnadsutveckling

Personalkostnadsutvecklingen totalt för landstinget har ökat med 2,8 procent. Att personalkostnaden inte har ökat i samma takt som löneutvecklingen under år 2009 kan bland annat bero på att antalet utförda timmar har förändrats. Kostnad per utförd timme har ökat med 2,4 procent.

Utförd tid

Att följa utvecklingen av utförd tid är ett sätt att se hur verksamheten utvecklas och följa eventuell förskjutningar i kompetens. Den utförda tiden har ökat med 20 104 timmar (0,4 procent). Omräknat i årsarbetare motsvarar det 11,4 årsarbetare. Det innebär att målet att minska utförda tiden med 3 procent jämfört med år 2008 inte uppnåddes på landstingsnivå.

Några av de orsaker som anges till ökningen av utförd tid är att landstinget år 2009 för första gången bokför arvodesanställda som arbetad tid (6 900 timmar), utökade uppdrag inom Barn- och ungdomspsykiatri och Vuxenhabilitering, ökad läkararbetstid inom verksamhetsområdena primärvård och medicin kopplat till minskat nyttjande av bemanningsföretag, vaccinering med anledning av H1N1, flytt av patientarkiv samt återkomst från längre sjukskrivningar.

Neddragning – omställning 2010

Utifrån arbetet med Omställning 2010 gjordes neddragningar motsvarande 28 heltidsbefattningar. Eftersom neddragningarna gjordes i princip under hela året så får de inte full ekonomisk effekt förrän år 2010. Samtliga verksamhetsområden gjorde i princip neddragningar som innebar intern övertalighet, uppsägning av tillsvidareanställd personal eller att visstidsanställd personal inte fick förlängt förordnande. Den interna övertaligheten har lösts genom att berörda medarbetare har placerats på framförallt visstidsanställningar. Primärvården är det verksamhetsområde som gjort flest neddragningar. De motsvaras av drygt hälften av den totala neddragningen på 28 befattningar.

Andel övertid

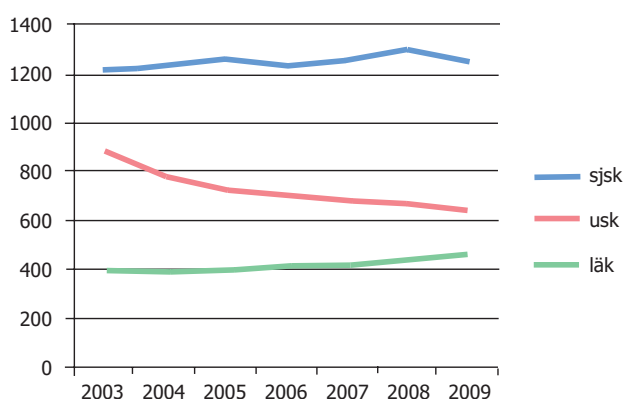
Andelen övertid har minskat med 952 timmar i jämförelse med 2008. Orsaker till minskad övertid är ökad tillgång till vikarier, samarbete mellan avdelningar samt ekonomiska restriktioner.

Förskjutning av kompetens

Under året har antalet sjuksköterskor minskat med 47 men av dessa är 32 personer chefer där klassificeringen har ändrats i personalsystemet. Undersköterskorna fortsatte att minska under 2009, med 28 personer.

Läkarna har blivit 19 fler än år 2008. Bemanningsläget har förbättrats under året vilket förklarar en del av ökningen. Mellan åren 2003 och 2009 har yrkesgruppen läkare ökat med 86. Anställda inom administration, ekonomi (kök, städ) och transport fortsätter att minska.

Antal anställda per kompetens

Bemanning av organisation – rekryteringsläge

Trots neddragningar och fortsatt arbete med ytterligare neddragningar finns det behov av att rekrytera nya medarbetare framförallt vad gäller svårrekryterad kompetens. Det är fortfarande mycket svårt att rekrytera specialistläkare (gäller generellt), ST-läkare till RHR, habilitering, barnpsykiatri, psykologer med specialistkompetens, specialisttandläkare.

Åtgärder för att lösa bristsituationer är bland annat att själv specialutbilda, anställa ST-läkare för att på sikt bli självförsörjande vad gäller specialistläkare, utlandsrekrytering samt anlitande av bemanningsföretag.

Som ett led i att skapa förutsättningar att rekrytera framtida medarbetare besökte landstinget gymnasieskolorna i Östersund och informerade om yrket i landstinget och behovet av framtida medarbetare. Landstinget medverkade på Utbildnings- och framtidsmässan för gymnasieelever samt anställde 66 ungdomar i feriepraktik. Av dessa gjorde 45 feriepraktik inom vården.

En kompetensförsörjningsåtgärd är att bevilja landstingsanställda studiemedel vid utbildning till/inom bristyrke. Under år 2009 har 37 personer bedrivit vårdutbildning med beviljade studiemedel, av dessa har 12 beviljats under år 2009.

Bemanningsföretag anlitas när det inte är möjligt att bemanna med egen personal och för att upprätthålla medicinsk säkerhet samt vid arbetstoppar. För läkare har kostnaden för bemanningsföretag minskat med 12,3 mkr. En bättre bemanning är en av förklaringarna till minskningarna. De verksamhetsområden som nyttjat bemanningsföretag för läkare i hög omfattning är primärvård, kirurgi medicin, psykiatri och barn/kvinna.

Chef- och ledarskap

Landstinget har målet att ledarskapsindex ska ligga över nivån för ett väl fungerande ledarskap inom svenskt arbetsliv. Målet är uppfyllt. Enligt medarbetarenkät januari 2008 så ligger resultatet över genomsnittet i vissa frågor men det finns förbättringsområden. På verksamhetsområdesnivå är det stor variation i resultatet.

Under året har flera verksamhetsområden sett över ledningsorganisationen för att skapa bättre förutsättningar för chef-/ledarskapet. Under år 2009 har

Anlitande av bemanningsföretag i timmar och kostnad

Kategori	Antal timmar			Kostnader (tkr)		
	2009	2008	2007	2009	2008	2007
Läkare	29 356	39 381	33 090	35 705	48 049	31 816
varav primärvård	10 520	19 603	18 623	12 695	22 230	15 960
varav specialiserad vård	18 836	19 778	14 467	23 010	25 729	15 856
Annan kategori						
sjukhusfysiker	144			108		
distriktssjuksköterska	1 046			415		
beteendevetare	681			632		

Manuell framtagning. Kostnader för läkare 2008 har reviderats.

antalet chefer ökat från 156 till 170 varav 33 är deltidschefer. Av totala antalet chefer var andelen kvinnor 66 procent och 34 procent män. Andelen kvinnliga chefer av totala antalet anställda kvinnor är 3,7 procent medan andelen manliga chefer av totala antalet anställda män är 6,3 procent.

För att förbättra och utveckla chefs- och ledarskapet har följande aktiviteter genomförts:

- Två omgångar av utbildning »Ny som chef«
- Utbildningstillfällen via Kunskapstorget: Konflikt-hantering två tillfällen och ProDiver tre tillfällen
- Två Ledardialogdagar
- Chefsaspirantutbildning med 15 deltagare
- Dialogdag för Strateg-/handläggare-/nyckelpersoner en halvdag i november

Jämställdhet

Att arbeta utifrån ett jämställdhetsperspektiv har inom verksamhetsområdena till stor del inneburit att åstadkomma en arbetsmiljö med ett arbetsklimat som är tillåtande för bl.a. föräldraledigheter och övriga anpassningar för att underlätta att förena arbetsliv och föräldraskap. Arbetet med värdegrundsfrågor är ett sätt att skapa förutsättningar.

Ett viktigt arbete för att förena arbetsliv och föräldraskap är en flexibel arbetstidsförläggning och arbetsfördelning och att förlägga möten till dagarbetstid. Föräldralediga medarbetare har inbjudits till träffar och utbildningsdagar. Flexibla arbetstider och fasta mötestider är även det vanligaste sättet för att under-

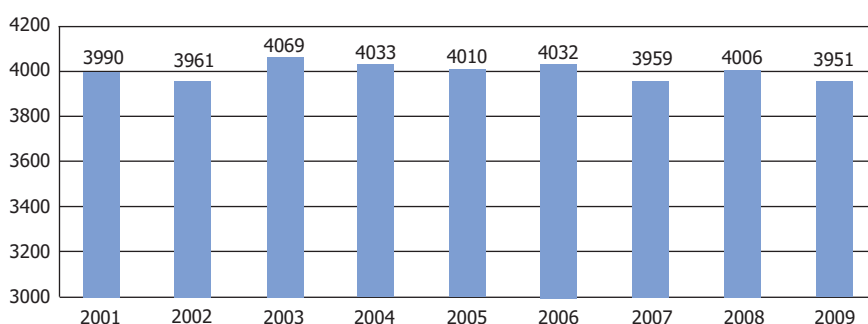
lätta att förena föräldraskap och chefskap. I övrigt sker individuella anpassningar utifrån chefers individuella behov för att förena chefskap med föräldraskap.

Att uppmuntra till otraditionella, ej könsbundna yrkesval är förutom en jämställdhetsfråga även en långsiktig fråga om kompetensförsörjning. Därför eftersträvas att vid anställning av feriearbetare prioritera det underrepresenterade könet inom de olika yrkeskategorierna. Bland de kvinnodominerade feriearbetena inom vård och kök (47 platser) var det trots detta bara nio pojkar som feriearbetade på dessa arbetsplatser. Inom trädgård, djurskötsel, jordbruk och mejeri feriearbetade fyra flickor och fem pojkar. Flera verksamhetsområden beskriver att jämställdhetsperspektivet beaktas vid rekrytering för att uppnå jämn könsfördelning.

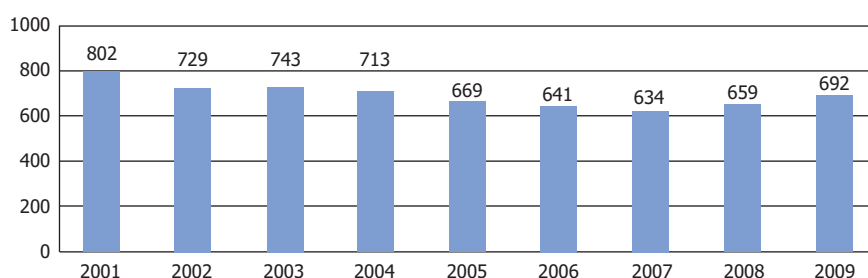
Antal deltider

»Heltid en rättighet, deltid en möjlighet« är ledorden för att vid vakanser försöka tillgodose önskemål om att utöka tjänstgöringsgrad. Även omvända förhållanden gäller, dvs. genom att vid behov och önskemål möjliggöra deltidsarbete (t.ex. föräldraledigheter och tjänstledigheter utöver lagstadgad tid). Antalet deltider har under år 2009 ökat med 33 jämfört med år 2008. Orsakerna är bl.a. omreglering av tjänster p.g.a. definitiv sjukersättning. Medelsysselsättningsgraden är 94,7 procent år 2009 att jämföras med 94,8 procent år 2008.

Antal anställda personer

Antal deltider

Miljöarbetet i landstinget

Målvärden 2009	Resultat	Kommentar
Koldioxidutsläppen från landstingets fordonstrafik ska minska med 6% år 2011 i förhållande till 2005 års nivå (–4 % 2009, –5 % 2010).	Uppfyllt	Utfall 2009 minskning med 7 % jmf 2005.
Landstingets totala avfallsmängd ska minska med 2 % 2011 i förhållande till 2006 års nivå. (–1 % 2009, –2 % 2010).	Ej uppnått	Avfallsmängden är ännu inte summerad. Förväntat resultat, baserat på tidigare mätningar, är en ökning med ca 10 %.
Andelen ekologiska livsmedel av landstingets totala livsmedelsinköp ska uppgå till 27 % år 2011 (20 % 2009, 25 % 2010).	Ej uppnått	Utfall 2009 sjukhusköket 11,7 %. Utfall 2009 skolorna 20 %.
Livsmedel producerade på ett socialt och etiskt godtagbart sätt ska uppgå till 5 % av de totala livsmedelsinköpen år 2011.	Målet avser 2011	Utfall 2009 sjukhusköket 1,2 %. Utfall 2009 skolorna 3,0 %.
Energianvändningen ska minska med 5 % till år 2011 i förhållande till 2004 års nivå.	Målet gäller 2011	Utfall 2009 minskning med 6,5 % jmf 2004.
Elenergianvändningen ska minska med 10 % till år 2011 i förhållande till 2004 års nivå.	Målet gäller 2011	Utfall 2009 minskning med 4,7 % jmf 2004.

Landstingets vision är God hälsa och positiv livsmiljö för alla i Jämtlands län.

Eftersom vi har en relativt stor miljöpåverkan i våra verksamheter har landstinget arbetat för att integrera miljöarbetet i ett miljöledningssystem. Miljöledningssystemet är uppbyggt utifrån de internationella standarden ISO 14001 och EU-förordningen EMAS. Miljöledningssystemet gäller för alla verksamheter i Jämtlands läns landsting. Certifieringen gäller specialistvård, primärvård, tandvård samt kultur, utbildning och utveckling, Landstingsservice samt Landstingets sekretariat med staber.

Landstingets miljöarbete har uppmärksammats på olika sätt, vilket bl.a. lett till att landstinget, som enda representant för landsting och kommuner i Sverige, var inbjudna till EUs informella energi- och miljöministermöte som hölls i Åre sommaren 2009.

Under året genomfördes FN:s klimatkonferens i Köpenhamn. JLL inbjöds, som enda svenska region, att delta vid Climate Leaders Summit 2009, parallellt med FN-konferensen.

Minskade koldioxidutsläpp

Landstinget har nått målet att minska koldioxidutsläppen. Vi har rest cirka 40 000 mil mindre år 2009

än år 2008, en minskning motsvarande tio varv runt jorden. Vi har släppt ut cirka 134 ton mindre koldioxid år 2009 än år 2008 från våra tjänsteresor och transporter, en minskning med 7 procent i jämförelse med 2005 års nivå. På transportenheten har all personal genomgått utbildning i sparsam körning.

Avfall

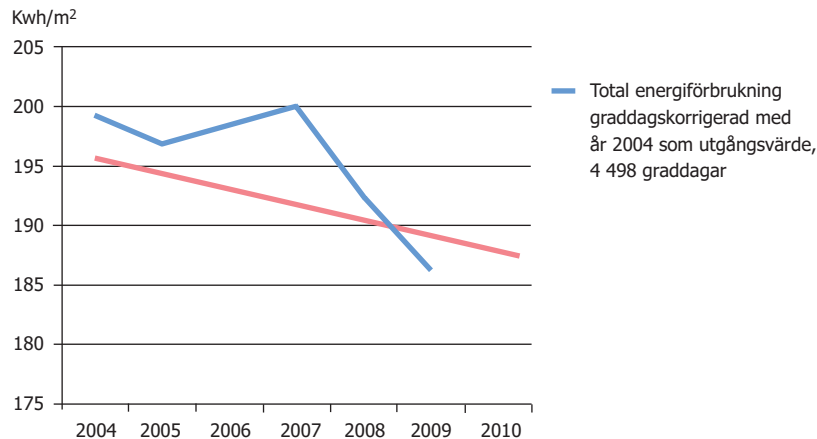
Avfallsmålet, en minskning med 1 procent under år 2009, uppnåddes inte. Under år 2010 kommer en fördjupad analys att genomföras av varför avfallsmängderna som vår verksamhet genererar ökar.

Ekologiskt och socialt/etiskt märkta livsmedel

Användandet av ekologiska livsmedel har ökat under en rad år för att under år 2009 minska något. Främst beror detta på att ekologiska livsmedel är betydligt dyrare än övriga livsmedel vilket motverkar det ekonomiska målet. Ekologiska varor är mellan 30 och 80 procent dyrare än andra livsmedel. Upphandling av nytt livsmedelsavtal pågår och beräknas avslutas under senare delen av år 2009.

Andelen socialt/etiskt märkta livsmedel för skolköken är 3 procent och målet är därmed uppnått. För sjukhusköket blev utfallet 1,2 procent.

Total energiförbrukning graddagskorrigerad med år 2004 som utgångsvärde, 4498 graddagar

Värmeförbrukning och elenergianvändning

Landstinget har arbetat intensivt med energifrågorna, bl.a. genom energieffektiviseringsåtgärder och informationsinsatser.

Sjukhuset har fått nya fönster på två fasader vilket sänkt värmeförbrukningen och oljeanvändandet i egna fastigheter är nu nära noll. Elenergianvändningen har ökat på grund av mer energiintensiv utrustning i vården. Landstinget, tillsammans med övriga norrlands landsting, har under året arbetat med en energikampanj som vänder sig till samtliga anställda där fokus

har varit att belysa det egna beteendets betydelse för minskningen av elenergi.

Vad händer under år 2010?

Avfallsfrågan måste studeras noggrant. Landstinget ska även fortsätta jobba med energifrågorna och bland annat se över vilka möjligheter det finns för att använda vindkraft.

Det kan vara knepigt att få ihop den tekniska utvecklingen med minskad el- och energiförbrukning men det ska gå.

FAKTA

- JLL är miljöcertifierat enligt ISO 14 001 och EMAS-registrerat sedan år 2005.
- Vartannat år genomförs analyser av avloppsvatten från sjukhuset samt av Storsjöns vatten med avseende på läkemedelsrester. Resultatet visar på mycket låga halter och föranleder inga åtgärder.
- JLL samverkar kring miljö med övriga regioner inom EU genom nätverket ENCORE.
- Inom länet samverkar JLL kring energi- och klimatfrågor med länsstyrelsen och länets kommuner.
- JLL driver Institutet för grön tillämpad kemi (Jegrelius) som bl.a. arbetar aktivt med grön upphandling och stöd till företag i miljöfrågor.

Framtiden

Samhällsekonomisk utveckling

Enligt SKLs bedömning i februari 2010 har det ekonomiska läget för landstingssektorn förbättrats i snabbare takt än tidigare beräknats. Samtidigt kvarstår problemen inför år 2011.

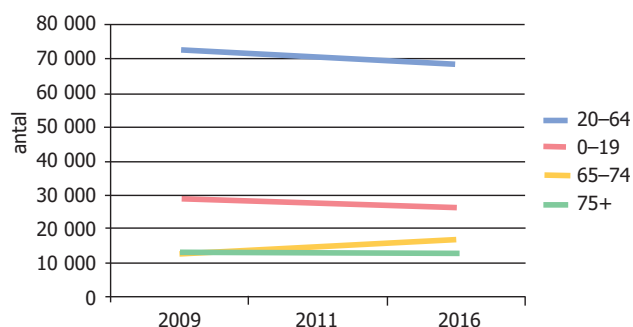
Fallet i sysselsättningen bedöms inte bli lika omfattande som i tidigare prognoser men även om den ekonomiska tillväxten nu tar fart så kommer återhämtningen på arbetsmarknaden att dröja. Företagen avvaktar nyrekryteringar och sysselsättningen beräknas därför inte öka igen förrän år 2012.

Den nya prognosen innebär en förbättrad utveckling av kommunsektorns skatteunderlag. Jämfört med decemberprognosen, förväntas skatteintäkterna bli 5 miljarder kronor högre år 2010 och 4 miljarder kronor högre år 2011. Däremot kvarstår problemen inför år 2011 då statsbidragen minskar med sammanlagt 12 miljarder kronor när det tillfälliga konjunkturstödet upphör, samtidigt som skatteunderlaget bara ökar marginellt.

Befolkningsutveckling

Under de senaste åren har länet som helhet haft en något minskande folkmängd. Diagrammet nedan visar prognostiserad befolkningsutveckling i Jämtlands län under perioden 2009–2016. Gruppen 65–74 år förväntas öka med motsvarande cirka 4000 individer.

Befolkningsutveckling 2009–2016

Kommunalt samordningsorgan

Länets kommuner och landstinget har via rådet för regional utveckling beslutat uppta förberedelsearbetet inför ett eventuellt bildande av kommunalt samverkansorgan i länet från år 2011. För landstingets del innebär detta en planering av vilka delar som skulle föras över till detta nya organ.

Regionbildning

Kammarkollegiet har i ett yttrande till regeringen föreslagit att regeringen ska avslå de fyra nordligaste landstingens ansökan att få bilda regionkommuner från år 2010. Landstinget är fortfarande medlem i den förening som arbetar för bildande av regioner i denna del av landet. Enligt uttalande från SKL ska kommuner och landsting ta sikte på att en ny regionbildning ska träda i kraft från och med år 2015.

Hälsoval 2010

Hälsoval grundar sig på en lag som gäller från år 2010 och som kortfattat innebär att man som medborgare fritt kan välja hälsocentral och att privata vårdgivare kan starta en hälsocentral på samma villkor som de landstingsdrivna. Varje godkänd hälsocentral får pengar efter ett visst system som grundar sig på hur många medborgare som listar sig just där. I ersättningen ingår bland annat särskild glesbygdsersättning och socioekonomiska aspekter.

JLL har satsat extra på just den socioekonomiska ersättningen. Det innebär att de patienter som är mest vårdkrävande genererar mest pengar till hälsocentralerna – det kan handla om ålder, att vara ensamstående förälder, att komma från ett annat land och så vidare.

Tillgänglighet

Under år 2010 gäller det att se till att effekterna av 2009 års arbete för ökad tillgänglighet blir bestående. Att patienter väntar i köer är inget som någon önskar, dessutom kostar det resurser att administrera köerna.

Det blir en utmaning att få balans i arbetet med tillgänglighet samtidigt som kraven kommer att skärpas genom ändring av hälso- och sjukvårdslagen. Ordinarie verksamhet måste klaras samtidigt som fokus även fortsättningsvis måste ligga på tillgängligheten då kömiljarden kommer att leva vidare med ungefär samma principer som i dag – dock med ännu fler mätområden.

Norrlandstingens regionförbund

En annan utmaning är hur regionförbundet ska fungera kommande år. Förbundet var tänkt att avvecklas i och med regionbildningen men eftersom denna inte blir av förrän tidigast år 2014 måste det nu beslutas hur regionförbundet ska fungera framöver.

Regionaliserad läkarutbildning

Förberedelsearbete pågår inför regionaliserad läkarutbildning. Det finns behov att öka kapaciteten för läkarutbildning i Sverige. Av totalt 1150 utbildningsplatser år 2007 var 160 förlagda till Umeå universitet. Staten har nu utökat dessa platser med 37 under förutsättning att norrlandstingen ställer sin hälso- och sjukvårdsorganisation till utbildningens förfogande.

Regionaliseringen innebär att studenterna påbörjar sina studier vid Umeå universitet, men fullgör sina sista sex terminer genom regionaliserad placering. Från vårterminen 2011 tar Östersunds sjukhus och länets hälsocentraler emot 10 läkarstudenter per termin. I full skala, år 2013, kommer 60 studenter att utbildas i länet varje år.

Att regionalisera läkarutbildningen till Jämtland/Östersund bidrar till att underlätta den framtida läkarförsörjningen samt höja hela landstingets konkurrens- och attraktionskraft som arbetsgivare. Landstingets FoU-medel har medvetet använts för att bygga upp egen vetenskaplig kompetens, vilket nu gör det möjligt för disputerade läkare inom landstinget att konkurrera om universitetslektorat förlagda till Jämtlands län.

Ny samverkansmodell inom kulturområdet

En ny samverkansmodell inom kulturområdet, som ökar det regionala inflytandet avseende innehåll och profilering, införs från 2011. Modellen ska införas i hela landet fram till och med 2015 och JLL har goda förutsättningar att ansluta sig till modellen redan från 2012.

En utmaning blir att, i samverkan med kommuner och kulturaktörer, ta fram en flerårig regional kulturplan. Planen ska beskriva hur de kulturpolitiska målen ska nås med hänsyn till mångfald och utveckling. Länet tar successivt över den statliga förvaltningsuppgiften att fördela statsbidrag till regionala kulturverksamheter och modellen bygger på ökad dialog mellan länet och statens kulturråd som anger krav på uppföljning.

Gemensamma rutiner och riktlinjer för hjälpmedelsarbetet i länets kommuner och landstinget

Förslag finns om att den gemensamma nämnden för upphandling, lagerhållning och distribution av sjukvårdsmaterial ska få ett utökat uppdrag och även omfatta hjälpmedelsfrågor. Förslag finns även om gemensamma definitioner och direktiv för egenansvar och hjälpmedel.

Beslut kommer under våren 2010 att fattas av länets kommunfullmäktigen samt landstingsfullmäktige. Om förslagen godkänns ändras hjälpmedelssortimentets inriktning från 1 juli 2010. Enkla produkter som inte kräver hälso- och sjukvårdens kompetens kommer att utgå ur sortimentet till förmån för fortsatt satsning på mer avancerade hjälpmedel.

Folkhälsoarbete

Folkhälsoarbetet är viktigt. Förutom den mittnordiska kontakt som etablerats så kommer landstinget att leda en revision av en folkhälsoplan tillsammans med kommunerna i länet.

Sammanhållningspolitik

I sammanhållningspolitiken för norra Europa pågår arbete med det som politikerna prioriterar högst – att det även under nästa budgetperiod i EU ska finnas en sammanhållningspolitik. Det är nu det avgörs och det handlar om många miljarder.

Naturbruksgymnasiet

Efter utredning av naturbruksgymnasiet har diskussion inletts om eventuellt ändrat huvudmannaskap från landstinget till det gymnasieförbund som fyra av länets kommuner har bildat.

Landstingets engagemang i bolag och stiftelser

Samhällsekonomisk utveckling

Förvaltningsberättelsen ska enligt kommunallagen även omfatta verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer i form av till exempel aktiebolag och stiftelser.

Landstingets verksamhet kan bedrivas i annan form än inom förvaltningsorganisationen om effekten blir större för landstingets vision och att medborgarnytan är högre än om verksamheten drivits inom den egna organisationen. Samverkan med andra kan ibland vara ett alternativ. Arbetet med koncernfrågorna inom landstinget utgår från den policy om ägarstyrning som antogs av landstingsfullmäktige i april 2006, § 71. Policyn innehåller grundläggande utgångspunkter, motiv för ägande i annan form, ledningsorganisation och styrinstrument, uppföljning och information till fullmäktige, styrelseval, stämmoombud och styrning/samordning.

Enligt kommunallagen har landstingsstyrelsen till uppgift att utöva tillsyn över företag som avses i lagens 3 kap.

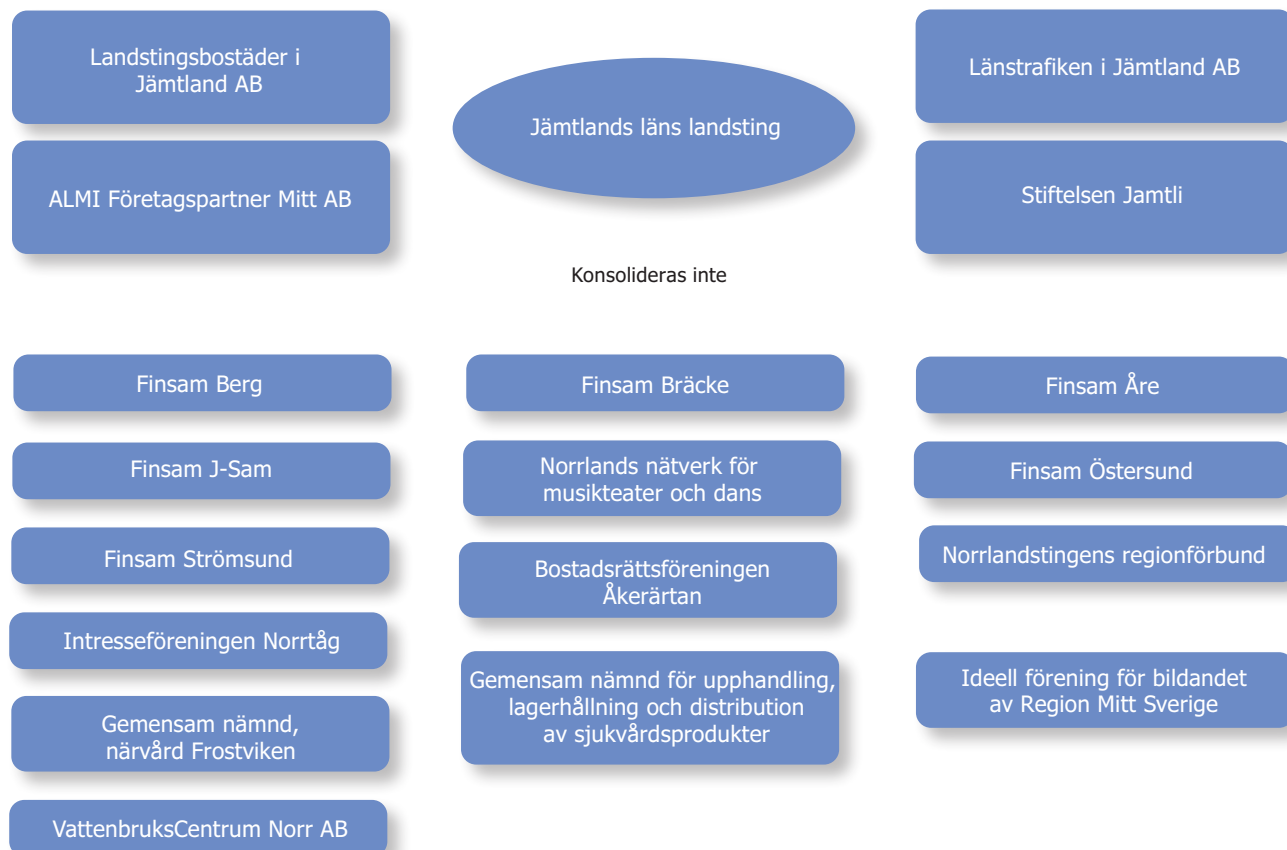
Tillsynsuppgiften innefattar olika aktiviteter. Förutom att ta del av styrelseprotokoll, har styrelsen under året fått en redovisning av bolagens verksamhet bl.a. genom delårsbokslut.

I den sammanställda redovisningen i form av resultaträkning och balansräkning ingår endast aktiebolag av väsentlig storlek. I Landstingets sammanställda redovisning år 2009 finns fyra koncernbolag, Landstingsbostäder i Jämtland AB, Länstrafiken i Jämtland AB, ALMI Företagspartner Mitt AB samt Stiftelsen Jämtli.

Resultatet efter konsolidering är -25,7 miljoner kronor, vilket är en påverkan på resultatet med plus en miljon jämfört med landstingets resultat.

Efter avsnittet om redovisningsprinciper kommenteras bolagets och stiftelsernas verksamhet till viss del. De ekonomiska resultaten och andra ekonomiska fakta redovisas i tabellform i kapitel Räkenskaper.

Koncern 31 december 2009

Redovisningsprinciper

Den sammanställda redovisningen har upprättats enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering. Förvärvsmetoden innebär att det egna kapital som förvärvats vid anskaffningstillfället elimineras. Med proportionell konsolidering menas att endast ägda andelar av dotterföretagens räkenskaper tas med i den sammanställda redovisningen. Aktiebolag med alltför liten omsättning ingår inte. Eftersom den sammanställda redovisningen ska spegla koncernens relation till omvärlden ska interna mellanhavanden elimineras. Vid olika periodisering mellan bolagen och landstinget har landstingets periodisering tillämpats.

	Enhet	2009	2008
Landstingsbostäder i Jämtland AB			
Omsättning	mkr	23,1	22,8
Landstingets andel	%	100	100
Resultat	mkr	1,4	0,5
Eget kapital	mkr	13,3	12,0
Balansomslutning	mkr	52,0	54,0
Soliditet	%	26	22
Länstrafiken i Jämtland AB			
Omsättning	mkr	258,8	286,3
Landstingets andel	%	50	50
Landstingets bidrag	mkr	61,9	59,7
(budget 2009) redovisar ett underskott med 0,641 mkr			
Resultat	mkr	0	0
Eget kapital	mkr	8,0	8,0
Balansomslutning	mkr	53,1	54,4
Soliditet	%	17	17
ALMI Företagspartner Mitt AB			
Omsättning	mkr	48,0	29,1
Landstingets andel	%	24,5	24,5
Resultat	mkr	-1,3	0,044
Eget kapital	mkr	28,9	0,144
Balansomslutning	mkr	47,8	48,1
Soliditet	%	60	0,30
Stiftelsen Jamtli			
Omsättning	mkr	66,8	66,7
Landstingets andel	%	33	33
Resultat	mkr	-0,3	-0,9
Eget kapital	mkr	3,5	3,8
Balansomslutning	mkr	19,1	21,2
Soliditet	%	18	18

Landstingsbostäder i Jämtland AB

Landstingsbostäder i Jämtland AB är ett allmännyttigt bostadsbolag som ägs helt av Jämtlands läns landsting. Genom ägardirektiv tydliggörs landstingets intentioner utöver vad som framgår av gällande bolagsordning. Bolagets verksamhet ska bedrivas för landstinget, i första hand, i rekryteringsbefrämjande syfte. Styrning sker i form av avkastningskrav enligt förordning om skälig utdelning (SFS 2003:348).

Verksamheten är lokaliserad inom tre områden: centrala staden 241 lägenheter, Solliden med 101 lägenheter och Mariedal med 118 lägenheter. Totalt 460 lägenheter med en sammanlagd lägenhetsyta om 30 334 kvm. Dessutom finns 224 garage och 146 bilplatser. Bolaget äger vidare tio bostadsrättslägenheter i sju föreningar, varav en lägenhet i Åre kommun och övriga i Östersunds kommun.

Flyttningsfrekvensen är fortsatt hög och ligger på 22 procent. Då ingår inte de cirka 40 lägenheter som hyrs av landstinget och används som korttidsboende. Där har antalet andrahandsresgäster varit cirka 500.

Bolaget har en miljöpolicy och miljöplan i tillämpliga delar enligt ISO 14001 och EMAS.

Den underhållsplan som framtagits för de närmaste fem åren visar på ett fortsatt stort underhållsbehov med i genomsnitt cirka 8,3 mkr/år. Bolagets fastigheter är byggda under åren 1936–1979 vilket innebär höga kostnader för underhåll vid jämförelse med bostadsföretag som har yngre bostadsbestånd. Den höga omflyttningen medför också ett ökat behov av lägenhetsunderhåll.

Länstrafiken i Jämtlands län AB

Länstrafikens vision är att länstrafiken förenklar vardagen och bidrar till den regionala utvecklingen genom att erbjuda miljövänliga och säkra resor. Affärsidén är att erbjuda sina kunder tid till annat genom att erbjuda snabba och trygga resor mellan länets knutpunkter.

Bolaget ägs till 50 procent av landstinget och till 50 procent av länets kommuner.

I slutet av 2008 inledde bolaget sitt arbete med upphandling av trafik tjänster inom fem kommuner samt Östersunds landsbygd. Vid styrelsemötet i juni beslöts att uppdraget skulle tilldelas Centrala Buss i Jämtland/Härjedalen AB.

I mitten av räkenskapsåret skickade bolaget in sin slutrapport rörande projekt »Björntanden«, som avslutats i förtid, till Tillväxtverket. Tillväxtverket har i sin granskning fört fram att de anser vissa kostnader inom projektet som icke bidragsgrundande kostnader. Länstrafiken har överklagat beslutet hos Länsrätten. Tillväxtverket har därefter återtagit sitt avslag. Läns- trafikén har redovisat den uppkomna situationen för sina revisorer och de bedömer gemensamt att bolaget ej kommer att lida någon direkt ekonomisk skada.

I september månad införde bolaget ett nytt färdbevis – Årskort Senior – som riktar sig till ett segment i åldersgruppen + 65 år.

Bolaget har under hösten inlett arbetet med rekrytering av en ny verkställande direktör, den nuvarande direktören går i pension under år 2010. Den nya VD:n tar över 1 september 2010.

Bussgods

I länstrafikens regi bedrivs godshantering med linje- trafik inom länet, till grannlänerna och övriga Sverige. I länet finns godsterminaler i Östersund, Sveg och Strömsund. Dessutom finns 70 godsombud på olika orter i länet. Bussgodsverksamheten ska bära sina egna kostnader och konkurrerar därmed på lika villkor som andra godstransportörer. Under år 2009 har verksamheten ej nått sitt avkastningsmål på fem procent.

Norrtåg AB

Under år 2008 bildade Länstrafiken i Jämtland AB tillsammans med Länstrafiken Norrbotten AB, Läns- trafikén Västerbotten AB och Västernorrlands läns- trafik AB ett gemensamt bolag – Norrtåg AB. Bolaget har till uppgift att starta upp den regionala tågtrafiken enligt den överenskommelse som år 2008 undertecknats mellan Sveriges regering genom Rikstrafiken. MittNabotrafiken är en del av den trafiken.

ALMI Företagspartner Mitt AB

ALMI:s uppdrag är att skapa tillväxt och förnyelse i Jämtlands- och Västernorrlands läns näringsliv. Målsättningen är att fler innovationer ska nå marknaden, att fler nya företag startas och att fler etablerade företag ska få möjlighet att förnyas och utvecklas. Detta sker genom affärsutveckling i kombination med finansiering.

Under hösten har Almi Företagspartner Jämtland AB och Almi Företagspartner Västernorrland AB fusionerats in i Almi Företagspartner Mitt AB. Fusionen medförde att ett fusionsresultat om 30 Mkr tillfördes Almi Företagspartner Mitts egna kapital och att de kortfristiga fordringarna minskade med 32 Mkr och att aktieinnehavet i dotterbolag minskade med 2 Mkr.

ALMI Företagspartner Mitt AB ägs till 51 procent av ALMI Företagspartner AB (moderbolag) och till 24,5 procent av Jämtlands läns landsting och 24,5 procent av landstinget i Västernorrland. Moderbolaget ägs i sin helhet av staten via näringsdepartementet.

Under året har Almi Mitt ägt och drivit de tre strukturfondsprojekten, Arenan för entreprenörskap, InnovationsAlliansen och Globala Rummet. Omsättningen i projekten har uppgått till 21 Mkr.

Den låga räntenivån på placerade och likvida medel har medfört en negativ avvikelse mot budget på 1 305 kkr och ett underskott på 1 275 kkr.

Vad avser utlåningsverksamheten har ALMI Företagspartner Mitt AB till uppgift att, i kommission för moderbolagets räkning, bereda, besluta och följa upp ärenden om företagsfinansiering enligt statlig förordning SFS 1994:1100/1995:729.

ALMI Företagspartner Mitt AB har under 2009 beviljat nya lån och garantier till ett värde av 265 Mkr (2008: 102 Mkr) fördelat på 524 krediter (2008: 225 krediter).

Under året har ränteintäkter på utestående engagemang uppgått till 17 250 kkr. Konstaterade kreditförluster uppgår till 13 869 kkr. Därutöver har reserveringar för osäkra fordringar belastat resultatet. Resultatet, av den i kommission bedrivna låneverksamheten, uppgår till -5 423 kkr. Kommissionärsverksamheten ingår inte i bolagets resultat- och balansräkning.

Stiftelsen Jamtli

Stiftelsen Jämtlands läns museum bytte under 2008 namn till Stiftelsen Jamtli. Stiftelsens namnbyte var en del i ett medvetet varumärkesarbete och ligger i linje med den strategiplan som stiftelsen för närvarande arbetar efter. Den nuvarande strategiplanen omfattar tidsperioden 2007–2010. Grundtanken är att Jamtlis starka sidor ytterligare ska stärkas och att Jamtli ska bli en europeisk förebild när det gäller kulturarvets roll i regional utveckling.

Under året var antalet besökare 206 000, en ökning med 12 procent jämfört med 2008 då det kom 184 866 besökare.

Samverkansförbund, nämnder m.m.

Gemensam nämnd, Närvård Frostviken

Strömsunds kommun och landstinget bedriver från 1 januari 2005 närvård i Frostvikenområdet i gemensam regi och med gemensamma resurser. Båda parter syftar med den gemensamma nämnden är att åstadkomma kostnadseffektiv vård och omsorg i Frostviken av hög kvalitet. Det samarbetsavtal som gällde till och med 31 december 2008 sades upp av båda parter men både kommunen och landstinget har beslutat att fortsätta arbetet med gemensam nämnd med ett reviderat samarbetsavtal.

Hälsocentralen följer primärvårdens uppdrag i Jämtlands län. Under våren togs nytt politiskt beslut om att avbryta byggplanerna av Levinsgården med hänvisning till osäkerhetsfaktorer när det gäller hälsocentral.

Verksamheten har sedan år 2008 haft fast läkare vilket innebär trygghet, kontinuitet och säkrad vårdkvalitet för befolkningen. Kvällsöppen läkarmottagning är unikt i länet och skapar bra tillgänglighet för befolkningen.

Ett mittskandinaviskt regionprojekt tittar på flera framtidsmöjligheter för att utveckla samverkan över gränserna.

Ekonomiskt utfall år 2009 –0,4 mkr.

Gemensam nämnd för upphandling, lagerhållning och distribution av sjukvårdsmaterial

Den gemensamma nämndens uppgift är att på affärsmässiga villkor svara för samordnad upphandling, lagerhållning och distribution av sjukvårdsprodukter. Den gemensamma nämnden består av Jämtlands läns landsting och länets samtliga kommuner. Nämnden har haft tre sammanträden under år 2009.

Under året beslutade nämnden att godta riktlinjerna för köptrohet. När kommunerna önskar göra egna inköp av till exempel sängar, lyftar och transportstolar ska inköp ske via hjälpmedelscentralen.

Nämndens ledamöter har tagit del av det reviderade dokument om Överenskommelse »Medicinska tekniska produkter« (MTP). Nämnden enades om att det är nämndens ledamöter, vilka representerar kommunerna, som tar beslutet och nämnden beslutade att godkänna överenskommelsen.

Ändring av avtal och reglemente för gemensam nämnd kommer att ske. Förslag om ändringar är förankrade i Sociala vård- och omsorgsgruppen (SVOM). Nämnden kommer att få ta del av förslaget innan beslut tas i fullmäktige.

Ekonomiskt utfall år 2009: 0,011 mkr. Överskottet har sin orsak i att det saknas en omföring mellan Ledningsstab avtal och den gemensamma nämnden.

Norrlandstingens regionförbund

De fyra Norrlandstingen bildade 1 januari 2005 ett kommunalförbund, Norrlandstingens regionförbund. I den antagna förbundsordningen anges att Regionförbundet ska vara ett samverkansorgan i norra sjukvårdsregionen för Norrlandstingen i syfte att tillvarata och utveckla gemensamma intressen inom hälso- och sjukvård, utbildning och forskning och därmed sammanhängande verksamheter.

Under året har regionförbundet kunnat leverera flera viktiga resultat i form av beslut om avtal eller rekommendation om samordning mellan landstingen. Avtal om regionvård vid Norrlands universitetssjukhus (NUS) och övriga vård i regionen har godkänts. Utvärdering av gjorts av ersättningssystemet för NUS som visat sig fungera mycket väl sedan det infördes år

2007. Regionala medicinska chefssamrådets planeringsunderlag har behandlats och en reviderad strålbehandlingsplan för 2011–2015 har tagits fram.

Årets resultat innebär ett överskott med 1,0 mkr vilket balanseras i ny räkning.

Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD)

NMD är ett kommunalförbund bildat av landstingen i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland. I NMD ingår en barn- och ungdomsoperaensemble inom Estrad Norr i Östersund, NorrDans i Härnösand, NorrlandsOperan i Umeå samt Piteå Kammaropera. Den ekonomiska basen för NMD är ett statligt verksamhetsbidrag för ensemblernas turnéverksamhet.

Under år 2009 gav ensemblerna 95 föreställningar i samband med turnéer. Av dessa genomfördes 56 (59 procent) utanför ensemblernas hemlän. Antalet besökta kommuner med föreställningar var 14. För att nå ut till ännu fler gavs publiken i ytterligare tolv kommuner genom bussar möjlighet att ta del av ensemblernas föreställningar. Utöver detta gavs 19 föreställningar utanför NMD:s verksamhetsområde, varav fem utanför Sverige.

Det totala antalet föreställningar år 2009 är lägre än år 2008 bl. a. beroende på att NorrDans lägger vissa föreställningar i början av år 2010 som från början planerades för år 2009.

Ekonomiskt utfall år 2009: 0,066 mkr.

Finansiella samordningsförbund

I januari 2004 trädde lagen om finansiella samordningsförbund i kraft. Syftet är att ge förbundsmedlemmarnas aktörer, kommuner i Jämtland, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen samt Jämtlands läns landsting, bättre möjlighet att samordna och prioritera gemensamma insatser och underlätta en effektiv resursanvändning för att öka den enskildes funktions- och arbetsförmåga.

För närvarande är landstinget medlem i följande samordningsförbund bildade under år 2005 och år 2006:

- Samordningsförbundet för psykiskt funktionshindrade i Jämtlands län, J-sam
- Samordningsförbundet Berg
- Samordningsförbundet Bräcke
- Samordningsförbundet Strömsund
- Samordningsförbundet Åre
- Samordningsförbundet Östersund

En gemensam satsning för flera Finsamförbund har varit ungdomsmottagningen i Östersund. Insatsen riktar till ungdomar i arbetsför ålder upp till och med 22 år bosatta i Jämtlands län, samt förebyggande arbete för yngre grupper. Syftet är att tidigt upptäcka ungdomar i länet med riskabelt hög alkoholkonsumtion samt de som brukar droger i olika former. Det skall också utvecklas bra samarbetsmetoder mellan kommuner i länet samt sprida kunskap om fungerande metoder för målgruppen.

Tidig upptäckt av riskbruk och missbruk hos unga vuxna i länet är en gemensam insats som dels finansieras av Samordningsförbunden Berg, Strömsund, Östersund samt J-sam och dels av Ungdomsmottagningen, Jämtlands läns landsting och Östersunds kommun.

Samordningsförbundet för psykiskt funktionshindrade i Jämtlands län (J-sam)

Syftet är att ge förbundsmedlemmarnas aktörer bättre möjligheter att samordna och prioritera gemensamma insatser. Insatserna skall syfta till att den enskilde uppnår eller förbättrar förmågan till förvärvsarbete.

Insatsen personligt ombud är den enda insatsen för psykiskt funktionshindrade som är frivillig och kostnadsfri över hela landet. En annan viktig dimension är den fristående karaktären som innebär att insatsen har andra kvaliteter än samhällets ordinarie utbud.

Ekonomiskt utfall år 2009: –0,847 mkr. En av förbundsmedlemmarna, Försäkringskassan, ansåg att balanserade medel från föregående år var tillräckliga för verksamheten 2010 och beviljade noll kronor i anslag för år 2010. Eftersom alla parter ska betala lika mycket får J-Sam inga anslag under år 2010.

Samordningsförbundet Berg

Insatserna skall syfta till att den enskilde skall uppnå eller förbättra sin förmåga till förvärvsarbete.

Projektet »Rehabilitering för personer med beroendeproblematik« startade 1 november 2008 och avslutades 31 oktober 2009. Det är ett samverkansprojekt mellan Individ- och familjeomsorgen (IFO), Bergs kommun och Arbetsförmedlingen (Af). Syftet är en samordnad insats för personer med beroendeproblematik för att underlätta en återgång till arbete eller studier.

Samordningsförbundet Berg finansierar sedan december 2007 ett projekt under namnet Ungdomscentrum. Där finns handläggare från IFO (Individ- och Familjeomsorgen, Bergs kommun), Bergssprängarna (öppenvårdsteam, Bergs kommun), Arbetsförmedlingen, barnmorska från den öppna mottagningen för unga och kurator från primärvården (landstinget) samlade i samma lokaler viss tid varje vecka. De har tillsammans utvecklat ett samarbete över gränserna mellan myndigheterna för att möta ungdomar upp till 25 år och hitta passande lösningar utifrån deras individuella behov.

Ekonomiskt utfall år 2009: -0,4 mkr.

Samordningsförbundet Bräcke

Samordningsförbundet i Bräcke ska inom Bräcke kommuns geografiska område svara för finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser mellan förbundets medlemmar i syfte att underlätta och uppnå en effektiv resursanvändning. De samordnande resurserna, insatserna och bedömningarna syftar också till att den enskilde ska uppnå eller förbättra sin förmåga till förvärvsarbete.

Ekonomiskt utfall år 2009: 0,5 mkr.

Samordningsförbundet Strömsund

Insatserna skall i första hand syfta till att enskilda personer skall uppnå eller förbättra sin förmåga till förvärvsarbete.

Målgrupper har varit personer som riskerar/har ett långvarigt behov av offentlig försörjning t.ex. i form av sjukpenning, sjukersättning, aktivitets- eller försörjningsstöd. Individerna skall ha behov av samordnad rehabilitering från minst två av samverkansparterna. Inledningsvis beslöt styrelsen att inrikta sina satsningar till kvinnor med psykosomatiska besvär och

ungdomar 18–25 år som uppbär offentlig försörjning under en längre tid.

Ekonomiskt utfall år 2009: -0,3 mkr.

Samordningsförbundet Åre

Målgruppen är ensamstående föräldrar med barn som är i behov av samordnande rehabiliteringsinsatser och uppbär offentlig försörjning. Ungdomar med svårighet att komma in på arbetsmarknaden. Människor med psykisk ohälsa och svårigheter på arbetsmarknaden. Projektet kallas »Steget vidare«.

Syftet med insatsen för den enskilde har varit att uppnå eller förbättra sin förmåga till arbete. Utifrån ett ekonomiskt perspektiv underlätta för en effektiv resursanvändning, vilket har inneburit att samordna kring personerna som haft behov av en gemensam rehabilitering med samhällets samlade kompetenser, insatser och lösningar. Centrala begrepp som rehabilitering och samordning har varit viktiga i utformandet av åtgärder för individen. Förväntat resultat har varit ökade möjligheter till egen försörjning och ökad livskvalitet.

Ekonomiskt utfall år 2009: -0,3 mkr.

Samordningsförbundet Östersund

Insatserna ska syfta till att den enskilde ska uppnå eller förbättra sin arbetsförmåga.

Målgrupper och insatser under år 2009 har bland annat varit G 5 som är en förrehabiliterande verksamhet som bedriver arbetstränings-förberedande aktiviteter. Deltagarna ges här möjlighet att utöka sina förutsättningar att nå arbete eller studier.

En annan målgrupp är personer som är i behov av förrehabilitering och är aktuella hos minst två parter i förbundet, samt ungdomar under 25 år som är i behov av förebyggande insatser.

Ekonomiskt utfall år 2009: -0,8 mkr.

Vattenbruks Centrum Norr AB

Årsredovisningen 1 januari–31 december 2009 är första räkenskapsåret för bolaget. Bolaget bedriver fiskavel med stationering i egna fastigheten i Kälarne. Den första juli 2009 övertog bolaget verksamheten vid försöksfiskestationen i Kälarne av Fiskeriverket. I övertagandet ingick fastigheten, lager, inventarier och personal.

Ekonomiskt utfall år 2009: 0,4 mkr

Intresseföreningen Norrtåg

Intresseföreningen Norrtåg samverkar för en samlad syn på framtidens järnväg i Norrland. Inom Norrtåg samverkar kommuner, landsting, länsstyrelser, länstrafikbolag och länsarbetsnämnder.

Norrtåg har som övergripande målsättning att utveckla ett snabbtågsnät och skapa förutsättningar för effektiva godtransporter i hela Norrland. För att nå målet ska utbyggnaden av snabbtågstrafiken ske mål-inriktat men successivt. Den långsiktiga satsningen på infrastrukturen beräknas kosta 30–40 miljarder kronor under en tidsperiod på 20 år.

Länstrafikbolagen i de fyra nordliga länen bildade i mars 2008 ett gemensamt norrländskt tågtrafikbolag, Norrtåg AB. Till skillnad från intresseföreningen sysslar aktiebolaget inte med påverkansfrågor, utan med den praktiska upphandlingen av den kommande trafiken inom Norrtågsförsöket.

Ideell förening för bildandet av Region Mitt Sverige

Föreningen bildades den 11 november 2008 och första föreningsstämman hölls den 3 februari 2009. Föreningen har till uppgift att förbereda införandet av regionkommunen MittSverige.

Medlemmarna i föreningen är Jämtlands läns landsting, Sundsvalls kommun, Ånge kommun och Nordanstigs kommun.

Under perioden januari–mars 2009 har en kartläggning gjorts för ett antal verksamhetsområden med viktiga frågeställningar inför bildandet av en framtida regionkommun.

Budget för perioden 1 oktober 2008–31 september 2010

Jämtlands läns landsting	3,4 mkr
Övriga	2,7 mkr

För perioden 1 oktober 2008–31 september 2010 har följande medel anvisats

Jämtlands läns landsting	3,36 mkr
Medlemsavgifter (12 x 5 tkr) x 2 år	0,12 mkr
Summa	3,48 mkr

Landstinget Västernorrland har uppvaktats om medel motsvarande 2 745 tkr för perioden, dock utan att svar erhållits i ärendet.

Föreningens kostnader för år 2009 har uppgått till 567,8 tkr motsvarande föreningens intäkter. Av kostnaderna utgör 512 tkr kostnader för projektledning som köpts av Kommunförbundet Jämtlands län.

Bostadsrättsföreningen Åkerärtan

Föreningen äger fastigheterna Åkerärtan 1, Kartboken 1, byggda år 1977 i vilka man upplåter lägenheter och lokaler, bland annat Odensala Hälsocentral.

Föreningen är en såkallad oäkta bostadsrättsförening och är därför konventionellt beskattad avseende statlig inkomstskatt. Föreningen kan dock nyttja taxerade underskott från tidigare år.

Ekonomiskt utfall år 2009: –0,2 mkr.

Räkenskaper

Resultaträkning

Mkr		Jämtlands läns landsting Utfall 2009	Jämtlands län landsting Utfall 2008	Sammanställd redovisning Utfall 2009	Sammanställd redovisning Utfall 2008
Verksamhetens intäkter	Not 1	513,3	482,4	672,3	635,8
Verksamhetens kostnader	Not 2	-3 430,1	-3 324,2	-3 584,8	-3 474,5
Avskrivningar		-91,4	-90	-93,7	-92,1
Verksamhetens nettokostnader		-3 008,2	-2 931,8	-3 006,2	-2 930,8
Skatteintäkter	Not 3	2141,7	1 996,5	2141,7	1 996,5
Generella statsbidrag	Not 4	851,1	855,3	851,1	855,3
Finansiella intäkter	Not 5	23,5	45,6	23,6	46,7
Finansiella kostnader	Not 6	-34,8	-61,5	-35,9	-63,4
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader		-26,7	-95,9	-25,7	-95,7

Mkr	Ursprunglig budget 2009	Reviderad budget 2009	Utfall 2009	Avvikelse
Verksamhetens intäkter	444,8	476,2	513,3	37,1
Verksamhetens kostnader	-3 273,0	-3 322,2	-3 430,1	-107,9
Avskrivningar	-99,7	-95,5	-91,4	4,1
Verksamhetens nettokostnader	-2 927,9	-2 941,5	-3 008,2	-66,7
Skatteintäkter	2 182,2	2 111,4	2141,7	30,3
Generella statsbidrag	838,7	858,1	851,1	-7,0
Finansiella intäkter	26,5	15,0	23,5	8,5
Finansiella kostnader	-23,6	-31,0	-34,8	-3,8
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader	95,9	12,0	-26,7	-38,7

Under året har budgeterat resultat reviderats enligt nedan:

Landstingsplan 2009–2011, fastställd november 2008	+ 95,9 mkr
Landstingsfullmäktige april 2009	+ 60 mkr
Landstingsfullmäktige juni 2009	+ 28 mkr
Landstingsfullmäktige november 2009	+ 12 mkr

Balansräkning

Mkr		Jämtlands läns landsting IB 2009-01-01	Jämtlands läns landsting UB 2009-12-31	Sammanställd redovisning IB 2009-01-01	Sammanställd redovisning UB 2009-12-31
Tillgångar					
Anläggningstillgångar					
Immateriella tillgångar	Not 7	0,9	0,3	0,9	0,3
Mark och byggnader	Not 8	660,0	670,8	709,2	719,0
Maskiner och inventarier	Not 9	187,7	204,3	190,8	207,0
Finansiella anläggningstillgångar	Not 10	477,3	536,0	466,8	523,9
Summa anläggningstillgångar		1 325,9	1 411,5	1 367,7	1 450,2
Omsättningstillgångar					
Förråd	Not 11	14,6	16,3	15,1	16,9
Kortfristiga fordringar	Not 12	196,3	211,2	219,2	231,4
Kortfristiga placeringar	Not 13	381,4	390,9	382,6	391,1
Kassa och bank		94,1	132,4	121,8	155,2
Summa omsättningstillgångar		686,4	750,8	738,7	794,6
Summa tillgångar		2 012,3	2 162,3	2 106,4	2 244,8
Eget kapital, avsättningar och skulder					
Eget kapital					
Eget kapital	Not 14	951,2	855,3	957,1	861,4
Årets resultat	Not 15	-95,9	-26,7	-95,7	-18,4
Summa eget kapital		855,3	828,6	861,4	843,0
Avsättningar					
Pensioner		405,9	493,1	405,9	493,0
Latent skatt		0,0	0,0	0,2	0,2
Övriga avsättningar		78,8	82,2	80,0	82,9
Summa avsättningar	Not 16	484,7	575,3	486,2	576,1
Skulder					
Långfristiga skulder	Not 17	1,1	0,0	36,9	33,8
Kortfristiga skulder	Not 18	671,2	758,4	721,9	791,9
Summa skulder		672,3	758,4	758,8	825,7
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		2 012,3	2 162,3	2 106,4	2 244,8

Ställda panter och ansvarsförbindelser

Ansvarsförbindelse pensioner inklusive särskild löneskatt	2 322 mkr
Ansvarsförbindelse pensioner inklusive särskild löneskatt för förtroendevalda	11 mkr

Förutsättningarna är:

- att ingen förändring sker under nuvarande mandatperiod, beträffande vilka förtroendevalda som omfattas av rätt till visstidspension
- att nuvarande omfattning på uppdraget inte förändras (ökning respektive minskning påverkar beloppet)
- att de som omfattas avgår efter nuvarande mandatperiod (vid fortsättning ökar beloppet, respektive minskar om avgång sker tidigare)
- att utbetalning av visstidspension börjar i januari 2011 och pågår fram till 65 år, samt att beloppet utbetalas utan samordning med övriga inkomster.

Borgensåtaganden och fastighetsinteckningar

Fastighetsinteckningar Landstingsbostäder	45 mkr
Borgensåtagande Landstingsbostäder	9 mkr
Jämtlands läns landsting är solidariskt ansvarig för en borgensförbindelse om 8 000 mkr, avseende Transitio AB (tågfordon Mittlinjen Länstrafiken). Jämtlands läns landstings andel i Transitio AB är 61 mkr	8 000 mkr

Förvaltningsuppdrag 2009-12-31

Förvaltade fonder och stiftelsers tillgång	13 mkr
Operationella leasingavtal (not 20)	232 mkr

Kassaflödesanalys

	Jämtlands läns landsting 2009	Jämtlands län landsting 2008	Sammanställd redovisning 2009	Sammanställd redovisning 2008
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN i mkr				
Verksamhetens intäkter	513,3	482,4	713,1	684,5
Justerings för reavinster	-1,5	-16,3	-1,5	-16,3
Verksamhetens kostnader	-3 521,5	-3 414,2	-3 718,8	-3615
Justerings för reaförluster	0,0	0,1	0,0	0,1
Justerings för gjorda avskrivningar	91,4	90,0	93,7	92,1
Justerings för gjorda nedskrivningar	0,0	40,0	0,0	40,0
Justerings för avsättningar till pension & LÖF m.m.	90,6	-41,2	90,6	-41,2
Verksamhetens nettokostnader justerade för ej likviditetspåverkande poster	-2 827,7	-2 859,3	-2 822,9	-2 855,8
Skatteintäkter och generella statsbidrag	2 992,8	2 851,8	2 992,8	2 851,8
Finansiella intäkter	23,5	45,6	23,8	47,0
Finansiella kostnader	-34,8	-61,5	-36,1	-63,5
Skattekostnader	0,0	0,0	0	0
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	153,8	-23,4	157,6	-20,5
Justerings för rörelsekapitalets förändring				
Ökn(-)/minskn(+) förråd och varulager	-1,7	0,1	-1,8	0,1
Ökn(-)/minskn(+) kortfristiga fordringar	-14,9	-0,9	-27,2	-9,2
Ökn(-)/minskn(+) korta placeringar	-9,5	1,0	0,0	0
Ökn(+)/minskn(-) kortfristiga skulder	87,2	142,1	88,0	166,6
Kassaflöde från den löpande verksamheten	61,1	142,3	59,0	157,5
Investeringsverksamheten				
Investering i immateriella anläggningstillgångar	0,0	0,0	0,0	0,0
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar	0,0	0,0	0,0	0,0
Investering i materiella anläggningstillgångar	-121,2	-108,0	-122,8	-109,7
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	4,5	1,8	4,5	1,8
Investering i finansiella anläggningstillgångar	-176,5	-306,5	-176,5	-310,0
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	117,1	306,7	117,1	306,7
Kassaflöde f. den löpande investeringsverks.	-176,1	-106,0	-177,7	-111,2
Finansieringsverksamheten?				
Utlåning/ökning långfristiga fordringar	0,0	0,0	0,2	0,0
Återbetald utlåning	0,0	0,0	0,0	0,0
Amortering av skuld	-1,1	0,0	-3,6	-2,3
Återbetald utlåning	0,6	0,3	0,6	0,3
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-0,5	0,3	-2,8	-2,0
Årets kassaflöde	38,3	13,2	36,1	23,8
Likvida medel vid årets början	94,1	80,9	119,3	98,0
Likvida medel vid periodens slut	132,4	94,1	155,3	121,8
Förändring av likvida medel	38,3	13,2	36,1	23,8

Driftredovisning

Driftredovisning är ett sätt att visa hur verksamhetens kostnader och intäkter är fördelade på landstingets kärnverksamheter. Hälso- och sjukvård och regional utveckling. Kostnader och intäkter som inte under året bokförs direkt på någon av kärnverksamheterna fördelas ut efter schablon. Exempel på en kostnad som

fördelas ut är pensionsskuldökningen.

Driftredovisningen är uppställd enligt den verksamhetsindelning som är framtagna av Sveriges kommuner och landsting. Driftredovisningen visar inom vilka verksamhetsområden resurserna använts under året. Nettoavvikelsen visar huruvida det använts mer än vad som budgeterats (-) eller mindre (+).

Driftredovisning 2009

Mkr	Budget 2009			Utfall 2009			Netto-
Område	Kostnader	Intäkter	Netto	Kostnader	Intäkter	Netto	avvikelse
Primärvård	916	167	749	931	178	753	-4,1
Specialiserad somatisk vård	1 733	285	1 448	1 812	314	1 498	-50,4
Specialiserad psykiatrisk vård	263	29	234	243	33	210	23,9
Tandvård	156	88	68	155	88	68	0,2
Övrig hälso- och sjukvård	291	77	214	357	92	266	-51,9
Utbildning	154	119	35	151	118	33	2,3
Kultur	99	43	56	99	47	53	2,9
Trafik och infrastruktur	75	4	71	71	4	68	3,6
Allmän regional utveckling	52	22	31	70	32	38	-7,8
Politisk verksamhet avseende hälso- och sjukvård	27	1	26	20	2	19	7,7
Politisk verksamhet avseende regional utveckling	5	0	5	4	0	4	1,1
Summa	3 771	835	2 936	3 915	907	3 008	-72,7

Noter

Noter till resultaträkning

Not 1 Verksamhetens intäkter (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Verksamhetens intäkter enligt driftsredovisning	907,4	869,0	1 010,2
Avgår interna intäkter	-394,1	-386,6	-523,6
Summa	513,3	482,4	486,6
Patientintäkter och andra avgifter	101,4	97,8	95,6
Försäljning av hälso- och sjukvård, exkl. tandvård	106,3	107,7	97,4
Försäljning av tandvård	16,7	11,4	11,1
Försäljning inom regional utveckling	36,7	41,4	45,9
Försäljning av medicinska tjänster	4,2	3,4	3,1
Försäljning av tekniska tjänster	20,6	19,9	25,2
Försäljning av material och varor	48,9	48,0	46,5
Erhållna bidrag	132,6	115,3	122,4
Övriga intäkter	45,9	37,4	39,5
SUMMA	513,3	482,3	486,6

Not 2 Verksamhetens kostnader (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Verksamhetens kostnader enligt driftsredovisning	3915,6	3 800,8	3 777,2
Avgår interna kostnader	-394,1	-386,6	-523,6
Avgår avskrivningar	-91,4	-90,0	-90,6
Summa	3 430,1	3 324,2	3 163,0
Kostnader för personal och förtroendevalda	1894,5	1 842,0	1 756,0
– varav utbetalda pensioner uppgår till (inkl nedanstående)	73,7	66,7	64,3
– varav särskild ålderspension, särskild avtalspension & visstidspension	5,3	6,5	6,9
Köp av verksamhet	371,9	352,7	311,0
Verksamhetsanknutna tjänster	123,4	134,2	113,9
Läkemedel	427,4	398,9	386,1
– varav läkemedel inom läkemedelsreformen	268,4	263,3	263,9
Material och varor	101,3	99,8	97,8
Lämnade bidrag	129,6	119,5	123,6
Övriga verksamhetskostnader	382,0	377,2	374,7
– varav lokal- och fastighetskostnader	76,8	73,8	80,1
– varav sjukresor	59,4	53,9	54,3
– varav försäkringsavgifter och övriga rikskostnader	18,5	19,4	16,8
– därav kundförluster	3,2	2,5	2,7
SUMMA	3 430,1	3 324,3	3 163,0

Not 3 Skatteintäkter (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Landstingsskatt	2 216,3	2 013,6	1 945,0
Prognos bokslutsår	-78,4	-14,0	40,0
Justeringspost tidigare år	3,8	-3,2	-5,7
SUMMA	2 141,7	1 996,5	1 979,3

Not 4 Generella statsbidrag (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Särskild ersättning rehabilitering och behandlingsinsatser	0,8	1,2	1,7
Sysselsättningsstöd	0,0	0,0	0,0
Läkemedelsbidrag	316,2	307,3	307,7
Utbalanseringsbidrag			
Inkomstutjämnning	373,4	399,7	323,1
Kostnadsutjämnning	-22,0	-13,0	9,2
Generellt statsbidrag	124,2	124,3	124,3
Införandetillägg	15,9	23,9	31,9
Nivåjustering	13,8	12,0	13,1
Statsbidrag sjukskrivning	20,0	0,0	0,0
Statsbidrag Pandemi H1N1	8,8	0,0	0,0
SUMMA	851,1	855,3	810,9

Not 5 Finansiella intäkter (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Utdelningar	0,0	0,0	0,0
Bankränta	0,6	2,4	3,5
Ränta utelämnade lån	0,2	0,0	0,2
Ränta på kortfristiga placeringar	8,5	16,1	9,4
Ränta på finansiella anläggningstillgångar	5,6	8,3	14,0
"Realisationsvinst vid försäljning av finansiella anläggningstillgångar"	0,2	15,7	6,9
Realisationsvinst vid försäljning av finansiella omsättningstillgångar	1,2	2,8	3,7
Övriga finansiella intäkter	7,1	0,0	0,0
Ränta på kundfordringar	0,2	0,3	0,3
SUMMA	23,5	45,6	37,9

Not 6 Finansiella kostnader (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Ränta på lån	-0,8	0,1	0,1
Ränta på leverantörsskulder	0,1	0,1	0,1
Nedskrivning av finansiella anläggningstillgångar	0,0	40,0	0,0
Nedskrivning av landstingets andel i Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolag (LÖF)			1,4
Räntedel årets pensionskostnader	35,1	21,0	16,9
Övriga finansiella kostnader	0,4	0,2	0,1
SUMMA	34,8	61,5	18,6

Noter till balansräkningen

Not 7 Immateriella tillgångar (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Nyanskaffning	0	0,0	0,0
Avskrivningar	-0,6	-0,8	-0,8
Avyttringar	0	0,0	0,0
Rättning	0,1	1,1	0,0
Förändring av bokfört värde	-0,5	0,3	-0,8
Ackumulerad anskaffning	11,1	11,1	11,1
Ackumulerad avskrivning	10,8	10,2	10,5
Bokfört värde	0,3	0,9	0,6

Not 8 Mark och byggnader (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Nyanskaffning	49,0	53,9	52,2
Rättning (se maskiner och inventarier not 10)	0,0	0,4	0,0
Avskrivningar	-37,8	-36,3	-37,2
Avyttringar	-0,4	0,0	0,0
Förändring av bokfört värde	10,8	18,0	15,0
Ackumulerad anskaffning	1342,2	1290,4	1228,5
Ackumulerad avskrivning	671,4	630,4	586,6
Bokfört värde	670,8	660,0	642,0

Not 9 Maskiner och inventarier (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Nyanskaffning	72,3	53,6	48,3
Rättning (se mark och byggnader not 9)	0,0	-0,4	0,0
Justeringar	1,8	0,0	0,0
Avskrivningar	-53,0	-52,9	-52,7
Avyttringar	-4,5	-1,9	-1,2
Förändring av bokfört värde	16,6	-1,6	-5,6
Ackumulerad anskaffning	793,2	734,4	716,0
Ackumulerad avskrivning	588,9	546,7	526,7
Bokfört värde	204,3	187,7	189,3

Not 10 Finansiella anläggningstillgångar (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Aktier o andelar			
Almi Företagspartner AB	0,5	0,5	0,5
Länstrafiken i Jämtlands län AB	4,0	4,0	4,0
HSB Brf Torvalla centrum (Torvalla Hälsocentral)	7,1	7,1	7,1
HSB Brf Åkerärtan (Odensala Hälsocentral)	1,3	1,3	1,3
Brf Lugnviks centrum (Lugnviks Hälsocentral)	2,0	2,0	2,0
Landstingsbostäder AB	7,4	7,5	7,5
Åsbygdens gymnasiums andelar i NNP ek förening mfl	0,6	0,6	0,6
Övrigt diverse små andelar	0,3	0,1	0,1
Delsumma	23,2	23,1	23,1
Långfristiga fordringar			
har en löptid på ett år eller mer från balansdagen. Efter avdrag av 2009 års amortering, som redovisas som kortfristig fordran, består långfristiga fordringar av utlämnade lån till:			
Landstingsbostäder AB	0,0	0,0	0,3
Länstrafiken i Jämtlands län AB	3,3	3,9	3,9
Delsumma	3,3	3,9	4,2
Placeringar för pensionsändamål			
Anskaffningsvärde	549,5	490,2	474,7
Nedskrivning av anskaffningsvärdet	-40,0	-40,0	0,0
Delsumma och bokfört värde	509,5	450,3	474,7
SUMMA	536,0	477,3	502,0

Not 11 Lager o förråd (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Centralförråd	5,8	4,6	4,4
Övriga förråd	10,5	10,0	10,2
SUMMA	16,3	14,6	14,6

Not 12 Kortfristiga fordringar (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Kundfordringar	31,2	32,9	36,4
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	80,3	65,6	60,0
Periodisering leverantörsfakturor	38,2	35,1	24,2
Mervärdesskatt	28,6	14,6	11,6
Övriga kortfristiga fordringar	19,6	0,1	1,6
Fordringar hos staten	0,6	37,4	59,5
*Projektreddovisning EU	12,2	7,5	0,0
Skattekonto	0,4	3,1	2,1
SUMMA	211,2	196,3	195,4

Saldot för Projektreddovisning EU i not 12 är ett nettovärde mellan landstingets projektfordringar på EU/övriga finansörer och förskottsbetalningar till landstinget, vilket egentligen är en skuld. Fordringarna motsvarar i bokslutet 17,1 mkr och förskottsbetalningarna 4,9 mkr.

Not 13 Kortfristiga placeringar (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Räntebärande värdepapper utgivna av:			
Svenska staten	0	37,1	5,6
Svenska kommuner och landsting	35,5	14,1	9,1
Banker och bostadsinstitut med rating om lägst A-/A3	216,7	142	120,2
Företag med lång rating om lägst A-/A3	37,7	21,3	41,3
Företag med lång rating om lägst BBB-/Baa3	0	5,0	20,0
Företag med kort rating om a-2, K1 eller p-2	9,9	75,5	85,6
Företag utan rating*	33,3	10,0	10,0
"Strukturerade kapitalgaranterade instrument med rating om lägst A/A2 "	57,8	76,4	90,6
SUMMA	390,9	381,4	382,4

* Enligt reglementet för kortsiktig likviditetsförvaltning tillåts placeringar i tre företag utan kreditrating, Vasakronan, Jernhusen och Sveaskog.

Not 14 Eget kapital (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Ingående eget kapital	855,3	951,2	908,7
Rörelsekapital (omsättningstillgångar – korta skulder)	-7,7	15,2	144,3
Anläggningskapital (anläggningstillgångar – långa skulder och avsättningar)	836,2	840,1	806,9
UTGÅENDE EGET KAPITAL	828,6	855,3	951,2

Not 15 Årets resultat enligt balanskravet (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Årets resultat	-26,7	-95,9	42,5
Avgår reavinster	-1,5	-16,3	-7,4
Värdereglering aktieindexobligation	0,0	40,0	0,0
JUSTERAT RESULTAT	-28,2	-72,2	35,1

Not 16 Avsättningar (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Avsättningar till pensioner	396,8	326,7	360,6
– varav avsättningar till garantipensioner & visstidspensioner	10,7	10,6	12,0
Avsättning särskild löneskatt	96,3	79,2	87,5
Avsättningar till patientskadereserv	82,2	78,8	73,7
Avsättning övriga	0,0	0,0	4,2
– varav avsättningar till pensionsskulden pga ändrat dödlighetsantagande			
– varav avsättning till pensioner pga ÄDEL-överens kommelsen			
– varav extra avsättning för utbetalning av 1998 och 1999 års individuella pension. 2008 är denna post samt 96,1 mkr flyttat till kortfristiga skulder eftersom utbetalning sker mars 2009.	0,0	0,0	3,5
SUMMA	575,3	484,7	525,9
Årets förändring av ansvarsförbindelsen inkl löneskatt*	51,2	32,2	330,8
Årets avsättning för pensioner inklusive löneskatt**	–5,4	50,4	73,0
– förändring av finansiella placeringar	59,3	15,5	116,1
varav placerat i aktierelaterade placeringar	0,0	0,0	84,7
varav placerat i räntefonder och obligationer	59,3	15,5	31,4
Ökning/minskning av återlån (+/–), medel använda i verksamheten	–13,5	67,1	287,7

*Ligger utanför balansräkningen

** Under 2009 betalades 1998 och 1999 års pension ut till de anställda för egen förvaltning. De bokades över till kortfristiga skulder i bokslut 2008. I beräkningen av återlån har de återförts till årets avsättning 2008 och dragits ifrån årets avsättning 2009.

Not 17 Långfristiga skulder (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Lån Riksförsäkringsverket	0	0,0	0,0
Lån Kammarkollegium	0	1,1	1,1
SUMMA	0	1,1	1,1

Not 18 Kortfristiga skulder (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Leverantörsskulder	153,5	143,8	131,5
Ankomstregistrerade fakturor	0,9	0,0	0,0
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	161,2	79,0	73,0
Preliminärskatt innevarande år	32,1	33,1	31,3
Semesterlöneskuld	82,9	82,6	81,6
Innestående jourkompensation	32,1	36,9	35,8
Innestående övertid	8,8	9,9	10,1
Upplupna löner	5,0	5,3	4,4
Upplupna sociala avgifter	88,3	89,3	87,9
Upplupna avtalsförsäkringar	0,0	-1,5	0,3
Pension individuell del	54,7	52,4	47,6
Främmande medel	-1,1	-0,4	1,9
Momsskulder	0,4	1,2	1,4
Skulder till Staten	89,0	18,5	2,4
Skatteskulder	22,4	0	0
Övriga skulder	0,3	0,6	0,3
Skuld utbetalning av individuell del pension + löneskatt 98-99	0,6	96,1	0,0
Avräkningskonton	-0,9	-0,8	0,4
Avräkning forskningsanslag (projektbankbok konto 2898)	28,2	25,2	19,1
– varav villkorad återbetalning	14,9	12,8	5,5
SUMMA	758,4	671,2	529,0

Not Ansvarsförbindelser

Not 19 Leasing (mkr)	Bokslut 2009	Bokslut 2008	Bokslut 2007
Under året har landstingets leasing/hyresavgifter uppgått till	12,8	15,8	17,4
Framtida leasingavgifter förfaller till betalning enligt följande			
Inom 1 år	8,8	12,8	14,1
Inom 2 till 5 år	13,0	4,8	12,5
Senare än 5 år	Saknas	0,2	Saknas
Summa övriga leasing/hyresavgifter	34,6	33,6	44
 Under året har landstingets hyresutgifter för fastigheter uppgått till	 39,4	 36,8	 35,5
Framtida hyror för fastigheter förfaller till betalning enligt följande			
Inom ett år	39,6	37,4	36,2
Inom 2 till 5 år	118,8	116,8	112,4
Senare än 5 år	Saknas	Saknas	Saknas
Summa hyresutgifter fastigheter	197,8	191,0	184,1
Summa	232,4	224,6	228,1

Redovisningsprinciper

Allmänna redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med Lag om kommunal redovisning (1997:614) samt i övrigt enligt de rekommendationer som Rådet för Kommunal Redovisning (RKR) givit ut. Med utgångspunkt från detta har redovisningen skett enligt god redovisningssed.

Värderingsprinciper m.m.

Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats till anskaffningsvärden om inget annat anges nedan.

Periodiseringar

Periodiseringar utförs för att säkerställa balansräkningen och ge en rättvisande bild av den finansiella ställningen och resultatet. Intäkter och kostnader av väsentlig storlek har periodiserats till rätt räkenskapsår enligt väsentlighets- och matchningsprincipen.

Redovisning av skatteintäkter

Skatteintäkterna redovisas enligt RKR:s rekommendation nummer 4:2. Det vill säga intäkten periodiseras till det år då den beskattningsbara inkomsten intjänas av den skattskyldige.

Redovisning av pensioner och avsättningar

I enlighet med Lagen om kommunal redovisning (1997:614) 5 kap 4§ och 6 kapitlet 11§, samt RKR:s rekommendationer redovisas Landstingets pensioner i bokslutet enligt den blandade modellen. Det innebär att all pension som intjänats före år 1998 inklusive löneskatt inte tas upp som avsättning i balansräkningen utan redovisas som ansvarsförbindelse inom linjen. De pensionsåtaganden som tjänats in efter år 1998 redovisas som en avsättning i balansräkningen. Värdering och beräkning av skulden har skett av KPA (Kommunernas Pensions AB) och den bygger på de förutsättningar som anges i RIPS 07. Patientskadereserven har också redovisats som avsättning i balansräkningen och har beräknats av Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolag (LÖF).

Pensionsåtagande för förtroendevalda

Förtroendevalda med en uppskattad sysselsättningsgrad på minst 40 procent omfattas av ett särskilt avtal om pensionsförmåner. Pensionen beräknas till cirka 65 procent av genomsnittet på de årsarvoden som utbetalats två år före avgång. För full pension krävs minst 12 års uppdrag och minst en mandatperiod. Visstidspension utbetalas för tid före 65 års ålder. Från 65 eller

67 års ålder omräknas pensionen till ålderspension. Landstinget har för närvarande tre förtroendevalda med rätt till pension vid avgång. För tid före 65 års ålder samordnas visstidspensionen med eventuella förvärvsinkomster.

Investerings- och avskrivningsprinciper för anläggningstillgångar

Enligt landstingets investeringsstrategi ska en investeringsutgift uppgå till ett halvt prisbasbelopp exklusive moms och nyttjandetiden ska vara minst tre år. Investeringar under det beloppet kostnadsförs direkt.

Hjälpmiddelscentralen klassar allt som finns ute hos brukare som anläggningstillgång även om det oftast inte uppgår till ett halvt prisbasbelopp, till exempel en rollator eller en säng.

När det gäller anskaffning av flera inventarier, med ett naturligt samband, ska anskaffningen avse det samlade anskaffningsvärdet.

Materiella anläggningstillgångar upptas till anskaffningsvärdet minskat med eventuella investeringsbidrag och avskrivningar. Avskrivning sker således inte på tillgångarnas bidragsfinansierade del.

Avskrivning sker över tillgångens beräknade nyttjandeperiod med linjär planemässig avskrivning. Nedskrivning sker vid bestående värdenedgång. Följande avskrivningstider har tillämpats.

Anläggningstillgångar	Nyttjandeperiod år
Datautrustning, rollatorer, gästolar, gåbord, datorer	3
Kopieringsmaskiner och fordon, dialysutrustning, rullstol permobil	5
Immateriella tillgångar samt hjälpmedel	5
Medicinskteknisk utrustning, jord- och skogsbruksmaskiner, tunga fordon	7
Sängar, sänglyftar	8
Övriga inventarier, t.ex. dentalutrustning, kuvös, steriliseringsutrustning, strålterapi	10
Fastigheter	30
Fastigheter under 100 basbelopp	10

För mark, pågående ny-, om- och tillbyggnad av byggnader samt konst sker ingen planmässig avskrivning.

Redovisning av finansiella anläggningstillgångar

Landstingsfullmäktige har i Placeringsreglemente för förvaltning av pensionsmedel beslutat att landstinget strikt ska följa den kommunala redovisningslagen (KRL) 6 kap § 5 som anger att en anläggningstillgång ska skrivas ned om värdenedgången kan antas vara bestående. Obligationerna i den värdepappersportfölj som förvaltas för att möta framtida pensionsutbetalningar har ett garanterat värde på förfallodagen. Avsikten är att de ska behållas till förfall. Detta innebär att landstinget inte skriver ned det bokförda värdet i de fall, då obligationsinnehavets marknadsvärde understiger anskaffningsvärdet.

Finansiella omsättningstillgångar

Finansiella placeringar i räntebärande värdepapper värderas till anskaffningsvärdet.

Varulager och förråd

Inventeringen skall göras av alla förråd/lager med undantag av köksförråd, medicinförråd, avdelningsförråd samt smärre förråd av omsättningskaraktär med ett värde som bedöms underskrida 50 tkr. Alla inventerade lager skall uppbokas. Lager av olja och flis för löpande användning ska alltid inventeras. Lagret ska värderas till senast kända anskaffningsvärde exklusive moms. När det gäller förråd med systemstöd, till exempel Economa Lager, värderas lagret till faktiskt anskaffningsvärde enligt FIFO. Begagnade, användbara hjälpmedel värderas till halva anskaffningsvärdet av motsvarande nytt material. Inventeringslistorna ska visa lagerställningen per den 31 december. Inkuransavdrag görs med tre procent av samtliga lagertillgångar enligt försiktighetsprincipen.

Fordringar och skulder

Kortfristiga fordringar och skulder har en löptid på upp till ett år eller kortare från balansdagen. Övriga är långfristiga.

Skuld personalen

Landstingets skuld till personalen i form av semesterlöneskuld, upplupen övertid, jour och beredskap samt tillhörande upplupen arbetsgivaravgift, har värderats och redovisats som kortfristig skuld enligt löneläget 2009-12-31 och gällande arbetsgivaravgifter för 2009.

Redovisning av leasing

Rådet för kommunal redovisning har utfärdat en rekommendation (Nr 13.1 2006) kring redovisning av leasingavtal. Rekommendationen skiljer på två typer av leasingavtal, finansiella eller operationella.

Ett finansiellt leasingavtal kan sägas motsvara ett köp av objektet i fråga medan ett operationellt leasingavtal motsvarar hyra av objektet.

Avgörande för klassificeringen av leasingavtalen är i vilken omfattning de ekonomiska risker och fördelar som är förknippade med ägandet av det aktuella leasingobjektet finns hos leasegivaren eller hos leasetagaren. Vid klassificeringen skall väsentlighetsprincipen tillämpas. Om avtalets värde är obetydligt får leasingavtalet redovisas som ett operationellt avtal, oavsett hur det klassificeras.

Finansiella leasingavtal skall redovisas i resultat och balansräkningen medan det för operationella leasingavtal föreligger upplysningsplikt.

Avtal tecknade före den 1 januari 2003 får klassificeras som operationella. Jämtlands läns landsting har enligt rekommendationen klassificerat samtliga leasingavtal inklusive fastighetshyresavtal längre än tre år som operationella leasingavtal.

Landstingsdirektören beslutade i oktober 2007 att leasing i huvudsak inte är tillåtet. Undantaget är leasing av funktionsavtal Telia och fastighetshyror samt av personbilar, där förmånliga momsregler gör att leasing är att föredra och samma regler som tidigare därför gäller. Principen om förbud mot leasing kan i undantagsfall frångås om leasing medför stora andra positiva värden. Beslut om leasing istället för köp ska då alltid fattas av landstingets ekonomichef.

Ordlista/begreppsförklaringar

Anläggningstillgång/Omsättningstillgång. Ett landsting har två sorters tillgångar, anläggningstillgångar och omsättningstillgångar.

Med anläggningstillgångar menas tillgång som är avsedd att stadigvarande brukas eller innehas i verksamheten. Följande olika typer av anläggningstillgångar existerar:

- materiella, t.ex. maskiner, inventarier och fastigheter
- finansiella, t.ex. aktier i dotterbolag
- immateriella, t.ex. goodwill, patent- och licensrättigheter

Med omsättningstillgångar menas tillgångar som inte är avsedda att stadigvarande brukas eller innehas i verksamheten exempelvis likvida medel, kundfordringar och varulager.

Ansvarsförbindelser. Förpliktelse som inte redovisas som skuld eller avsättning på grund av att det inte är troligt att den kommer att behöva infrias, eller på grund av att dess storlek inte kan beräknas med tillräcklig tillförlitlighet. Det kan även vara fråga om en möjlig förpliktelse, dvs. det är osäkert om det föreligger en förpliktelse eller ej.

Ansvarsförbindelser redovisas inom linjen i balansräkningen, dvs. de tas inte med i balansräkningens beloppskolumner och räknas inte in i balanssumman.

Avsättning är en skuld som är oviss när det gäller förfallotidpunkt eller belopp. Ett företag skall redovisa en avsättning i balansräkningen när det har ett åtagande för en inträffad händelse där det är troligt att det krävs ett utflöde av resurser för att reglera åtagandet och företaget kan göra en tillförlitlig uppskattning av beloppet. Om inte samtliga dessa villkor är uppfyllda, skall någon avsättning inte redovisas i balansräkningen. Exempel på avsättning är kostnaden för intjänade pensioner.

Balanslikviditet är likviditetstal som beräknas på motsvarande sätt som kassalikviditeten, men med den skillnaden att varulagret och pågående arbeten tas med bland omsättningstillgångarna. Balanslikviditet ger en bild av företagets effektivitet i lagerhantering och försäljning. Balanslikviditeten = Omsättnings-tillgångar / Kortfristiga skulder.

Balansräkning utgör en ögonblicksbild av landstingets ekonomiska ställning på bokslutsdagen, uttryckt i tillgångar, skulder och kapital. Balansräkningen har en tillgångssida och en skuldsida.

Bruttokostnader är verksamhetens kostnader inklusive avskrivningar

Bruttoinvesteringar är periodens investeringar i immateriella, materiella och finansiella tillgångar före avdrag av kapitalförslitning.

Eget kapital är värdet av ett företags tillgångar med avdrag för skulder och avsättningar. Om landstingets resultat är positivt ökar det egna kapitalet, medan ett negativt resultat minskar det egna kapitalet.

Extern intäkt/kostnad är intäkter eller kostnader som företaget har i relation till andra företag, organisationer eller privatpersoner. **Interna intäkter/kostnader** är transaktioner mellan olika kostnadsställen eller enheter inom organisationen.

IB (Ingående balans) är värdet på tillgångar, skulder och eget kapital vid årets början.

Poster inom linjen

Redovisningsbegrepp som innebär att ställda säkerheter och ansvarsförbindelser inte ska räknas in i balansräkningen utan redovisas inom linjen. Det betyder att de ska visas i anslutning till balansräkningen och att deras belopp inte ska räknas in i balansomslutningen.

Investering definieras inom landstinget som inköp av anläggningstillgångar såsom fastighet, utrustning eller maskiner med varaktighet över tre år och ett inköpsvärde på minimum ett halvt basbelopp.

Kassalikviditet är ett nyckeltal som visar landstingets betalningsförmåga på kort sikt genom att ställa omsättningstillgångarna (minus varulagret och pågående arbeten) i förhållande till de kortfristiga skulderna. Kassalikviditeten bör ligga på minst 100 procent. Då är omsättningstillgångarna (minus varulager och pågående arbeten) lika stora som, eller större än, de

kortfristiga skulderna. Kassalikviditet = Omsättnings-tillgångarna – Varulagret och Pågående arbeten/Kortfristiga skulder

Landstingskoncernen är landstinget med dess förvaltning samt de aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser där landstinget har ett väsentligt inflytande.

Likvida medel är företagets penningtillgodohavanden i kontanter – kassa, postgiro, bank/bankgiro, men även utländska sedlar, erhållna checkar, postanvisningar och postväxlar som ännu inte lösts in. Ordet likviditet är en definition av företagets betalningsförmåga på kort sikt.

Nettoinvestering. Årets investeringsutgifter efter avdrag för årets försäljning och utrangering.

Nettokostnad. Nettokostnad är verksamhetens intäkter (avgifter och ersättningar) minus verksamhetens kostnader (personal, material, tjänster och avskrivningar). Nettokostnaden finansieras med skatter och generella statsbidrag.

Nyckeltal/nyckelindikatorer är ett sätt att genom jämförelsetal beskriva verksamheten och göra den jämförbar över tid och med andra företag. Nyckeltal används i samband med uppföljning för att bland annat mäta effektivitet vid resursanvändning. Exempel på nyckeltal är soliditet och likviditet.

Periodisering innebär en fördelning av kostnader och intäkter på den redovisningsperiod till vilken de hör.

Realisationsvinst (reavinst) är vinst som uppstår vid försäljning till exempel vid fastighetsaffärer. Realisationsvinsten är försäljningsvärdet minus bokfört restvärde och eventuella försäljningsomkostnader.

Resultat är skillnaden mellan ett företags intäkter och kostnader under en viss period.

Resultaträkning är den uppställning som visar hur vinsten eller förlusten för perioden uppkommit.

Rörelsekapital är kort uttryckt alla de tillgångar som inte är avsedda att stadigvarande innehas, minskade med de skulder som ska betalas inom ett år. Rörelsekapitalet är ofta en konstant andel av omsättningen. Ett positivt rörelsekapital innebär en buffert tack vare att landstinget har eget och långfristigt kapital som även räcker till att finansiera omsättningstillgångarna. Ett negativt rörelsekapital innebär att leverantörerna till viss del finansierar anläggningstillgångarna. Rörelsekapital = omsättningstillgångar – korta skulder.

Skuld. Åtagande att i framtiden betala eller på annat sätt fullgöra en ekonomisk förpliktelse till någon utomstående. Skulder som förfaller till betalning inom ett år benämns kortfristiga skulder, övriga skulder benämns långfristiga.

Soliditet betyder betalningsförmåga på lång sikt eller förmåga att stå emot förluster och konjunkturnedgångar. Soliditeten anger den del av landstingets tillgångar som finansieras med eget kapital (eget kapital/totalt kapital).

UB (Utgående balans) är värdet på tillgångar, skulder och eget kapital vid årets slut.

Upplupna intäkter/kostnader. Upplupna intäkter är sådana intäkter som hör till bokslutsåret, men där företaget varken har skickat en faktura eller fått betalt för tjänsten eller varan före bokslutsdagen. En upplupen intäkt redovisas i balansräkningen som en interimsfordran.

Upplupna kostnader är sådana kostnader som hör till bokslutsåret, men där företaget varken fått faktura eller betalat för tjänsten eller varan före bokslutsdagen. En upplupen kostnad redovisas som en interimsskuld.

Jämtlands Läns Landsting

Besöksadress: Kyrkgatan 12, Östersund

Postadress: Box 654, 831 27 Östersund

Telefon: 063-15 30 00

E-post: jamtlands.lans.landsting@jll.se

Hemsida: www.jll.se